

Explaining the Key Drivers of Sports Tourism Development in Khuzestan Province

Hamid Jafari

Master's degree student in sports management, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, h-jafari@stu.scu.ac.ir

Esamaeil Veisia *

Assistant Professor in Sport Management Department, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, vaysia@scu.ac.ir

Maryam Karimi

Assistant Professor in Sport Management Department, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, m.karimi@scu.ac.ir

Seyed Hosein Marashian

Associate Professor in Sport Management Department, Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran, Hmarashian@scu.ac.ir

Abstract

Objective: Sports tourism, as one of the most popular branches of the tourism industry, plays an important role in the economic, social, and cultural development of various regions today. Khuzestan Province, with its abundant natural and historical attractions, has a high potential for the development of this type of tourism. However, realizing this potential requires identifying and explaining the key drivers that can help develop sports tourism in this province. In this regard, the present study, with a futures research approach, has analyzed the key role of effective parameters on the development of sports tourism in Khuzestan Province.

Method: The present study was conducted with an applied purpose and a descriptive-analytical approach. Library sources and documents as well as a questionnaire were used to collect data. The statistical population of this study consisted of 50 experts in the field of tourism and sports in Khuzestan province.

Findings: Using Delphi methods and the Micmac matrix, this research has identified 25 key factors affecting the development of sports tourism in Khuzestan Province from among 40 initial parameters. The results show that the most important factors with a direct impact on this area include the construction of hotels for income generation, the study of sports tourism infrastructure, and the existence of recreational and sports facilities. Also, factors with an indirect impact, in order of importance, include the construction of hotels, the study of sports tourism infrastructure, and the quality of the environment. In general, these factors will have the greatest impact on the future development of sports tourism in Khuzestan Province.

Conclusion: According to the research findings, the development of sports tourism in Khuzestan Province is in a critical situation, but this research can serve as a guide. To improve the situation, investors and planners should prioritize three key actions: first, investing in the construction of hotels and sports infrastructure to attract tourists; second, paying attention to indirect factors such as environmental quality and pollution reduction to ensure sustainable development; And third, using the results of this research as a scientific roadmap for developing operational plans and optimal resource allocation.

Key Word: Tourism, Sports Tourism, Future Studies, MICMAC, Khuzestan Province.

Research Article

Cite this article: Jafari, Veisia. Karimi & Marashian.(2025) Explaining the Key Drivers of Sports Tourism Development in Khuzestan Province, Journal of Iran Futures Studies, Volume 10, NO.1 Spring & Summer, 2025,191-221.

DOI : 10.30479/jfs.2025.21663.1616

Received on: 21 February 2025

Accepted on: 21 September 2025

Copyright© 2025, The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

Corresponding Author: Esamaeil Veisia (vaysia@scu.ac.ir)

تبیین پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان

حمید جعفری ^{ID}

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، h-jafari@stu.scu.ac.ir

اسماعیل ویسیا * ^{ID}

استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، vaysia@scu.ac.ir

مریم کریمی ^{ID}

استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، m.karimi@scu.ac.ir

سیدحسین مرعشیان ^{ID}

دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران، Hmarashian@scu.ac.ir

چکیده

هدف: گردشگری ورزشی به عنوان یکی از شاخه‌های پرطرفدار صنعت گردشگری، امروزه نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق مختلف ایفا می‌کند. استان خوزستان با داشتن جاذبه‌های طبیعی و تاریخی فراوان، پتانسیل بالایی برای توسعه این نوع گردشگری دارد. با این حال، تحقق این پتانسیل نیازمند شناسایی و تبیین پیشران‌های کلیدی است که می‌توانند به توسعه گردشگری ورزشی در این استان کمک کنند. در همین راستا پژوهش حاضر با رویکرد آینده‌پژوهی، به تحلیل نقش کلیدی پارامترهای موثر بر توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان پرداخته است.

روش: پژوهش حاضر با هدف کاربردی و با رویکردی توصیفی-تحلیلی انجام شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها، از منابع و اسناد کتابخانه‌ای و همچنین پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری این مطالعه را ۵۰ نفر از کارشناسان حوزه گردشگری و ورزش در استان خوزستان تشکیل می‌دهند.

یافته‌های پژوهش: این پژوهش با استفاده از روش‌های دلفی و ماتریس میک‌مک، ۲۵ عامل کلیدی و مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان را از میان ۴۰ پارامتر اولیه شناسایی کرده است. نتایج نشان می‌دهد که مهم‌ترین عوامل دارای تأثیر مستقیم بر این حوزه شامل احداث هتل برای درآمدزایی، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی و وجود امکانات تفریحی و ورزشی هستند. همچنین، عوامل با تأثیر غیرمستقیم، به ترتیب اهمیت، شامل احداث هتل، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی و کیفیت محیط زیست می‌باشند. به طور کلی، این عوامل بیشترین تأثیر را در آینده توسعه گردشگری ورزشی استان خوزستان ایفا خواهند کرد.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش، توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان در وضعیت بحرانی قرار دارد، اما این تحقیق می‌تواند به عنوان راهنما عمل کند. برای بهبود شرایط، سرمایه‌گذاران و برنامه‌ریزان باید سه اقدام کلیدی را در اولویت قرار دهند: اول، سرمایه‌گذاری در احداث هتل‌ها و زیرساخت‌های ورزشی برای جذب گردشگر؛ دوم، توجه به عوامل غیرمستقیم مانند کیفیت محیط زیست و کاهش آلودگی برای تضمین توسعه پایدار؛ و سوم، استفاده از نتایج این تحقیق به عنوان یک نقشه راه علمی برای تدوین برنامه‌های عملیاتی و تخصیص بهینه منابع.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری ورزشی، آینده پژوهی، MICMAC، استان خوزستان

مقاله پژوهشی

*استاد: جعفری، ویسیا، کریمی و مرعشیان (۱۴۰۴) تبیین پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان. دو فصلنامه علمی آینده پژوهی ایران، مقاله پژوهشی، دوره ۱۰، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۴، ۱۹۱-۲۲۱.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۳ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۶/۳۰

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

مقدمه

گردشگری، به عنوان یک پدیده دیرینه، همواره مورد توجه جوامع بشری بوده و با توجه به نیازهای متنوع اجتماعی و اقتصادی، مسیر پویایی خود را ادامه داده است (خالپور علمداردهی و همکاران، ۱۴۰۲: ۸) و سهم زیادی از درآمد و اشتغال کشورهای دنیا را به خود اختصاص داده است و اشکال مختلفی به خود گرفته است که یکی از آن‌ها گردشگری ورزشی است که این نوع از گردشگری به بررسی حضور و مشارکت ورزشکاران در مسابقات و رقابت‌های ورزشی و یا تماشای رویدادهای ورزشی توسط گردشگران تماشاگر می‌پردازد (صیدالی، ۱۴۰۲: ۲۳۵) و تاکنون بیشترین رشد را در بین انواع مختلف گردشگری داشته (Choa, 2019) و از پتانسیل بسیار زیادی برای ایجاد درآمد برخوردار بوده است (Singh et al., 2016) و همچنین توجه بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران را به خود جلب کرده است (امینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۹). بررسی کوتاه آمارها و روندهایی رشد گردشگری توسط سازمان جهانی جهانگردی نشان می‌دهد که این صنعت چه تأثیرات مهمی بر اقتصاد جهانی گذاشته است و این خود نشان‌دهنده گسترده بودن و اهمیت نقش آن در کشورها می‌باشد (Cho et al., 2019) در واقع گردشگری ورزشی، به عنوان یک نوع خاص از گردشگری، تجربیات خارق‌العاده و فعال (به عنوان مشارکت‌کننده) یا منفعل (به عنوان تماشاگر) را در اختیار گردشگران قرار می‌دهد. صرف‌نظر از نوع مشارکت گردشگر، گردشگری ورزشی اثری متقابل از فعالیت‌ها، مردم و مکان‌ها است که با توجه به ابعاد اجتماعی و اقتصادی، یک تجربه از کلیه خصوصیات سازمانی، زیربنایی، زیست‌محیطی و سایر موارد مقصد گردشگری را در چارچوب گردشگری ورزشی در بر می‌گیرد (عبداللهی و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۹). در واقع گردشگری ورزشی مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی است که ورزش را هسته اصلی خود قرار می‌دهد، تماشا در محل، مشارکت در تجربه و بازدید را شکل اصلی می‌گیرد و محصولات و خدمات مرتبط را به منظور تامین سلامت، سرگرمی و اوقات فراغت گردشگری در اختیار عموم قرار می‌دهد. توسعه شدید گردشگری ورزشی یک اقدام مهم برای ترویج ادغام عمیق تناسب اندام ملی و سلامت ملی، گسترش فضای مصرف گردشگری است (Higham & Hinch, 2018).

با توسعه مستمر گردشگری ورزشی، وابستگی به جنبه‌های بیشتر (مانند اجتماعی، محیط زیست و فناوری‌های مرتبط) به تدریج در حال افزایش است (Chen, 2024: 1) که در آن افراد برای شرکت یا تماشای رویدادهای ورزشی سفر می‌کنند. که این امر نشان‌دهنده جنبه مهمی از صنعت گردشگری مدرن است که علایق خود را در ورزش و مسافرت ادغام می‌کند (Tarigan et al, 2025: 136).

در همین راستا می‌توان گفت که بسیاری از کشورهای جهان در تلاش برای تقویت صنعت گردشگری ورزشی خود هستند زیرا این صنعت می‌تواند نقش برجسته‌ای را به عنوان یک مولد اقتصادی و ایجادکننده اثرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و زیست‌محیطی در جوامع مختلف داشته باشد (بهاران و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۰). که در سال‌های اخیر به دلیل جایگاهش به عنوان یکی از سریع‌ترین بخش‌های در حال رشد در صنعت گردشگری مورد توجه محققان قرار گرفته

است. تعداد فزاینده‌ای از گردشگران برای مشاهده و شرکت در رویدادها یا فعالیت های ورزشی به مقاصد جدید سفر می کنند. از آنجایی که پدیده گردشگری ورزشی در دوران معاصر به شدت رشد کرده است، نیاز به تجزیه و تحلیل و ارزیابی ارزش اقتصادی آن و درک ادراک جامعه در مورد تأثیر اجتماعی-اقتصادی آن را ضروری کرده است (Raso et al, 2023:108). به گفته رومولو جاکوبو و همکاران (۲۰۲۲)، گردشگری ورزشی نوعی از سفر است که شامل افراد یا گروه هایی می شود که به طور موقت محل سکونت خود را برای شرکت، مشاهده یا شرکت در فعالیت ها یا رویدادهای مرتبط با ورزش ترک می کنند. این شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها، از جمله حضور در رویدادهای ورزشی بزرگ، شرکت در ورزش‌های تفریحی، یا بازدید از مقاصد مرتبط با ورزش است (Rómulo et al, 2022).

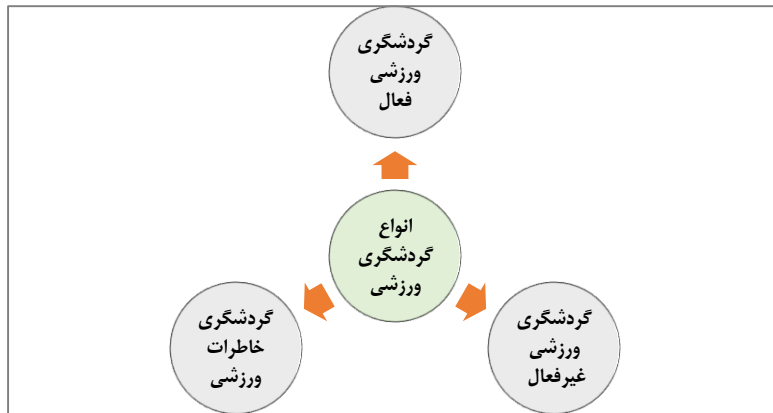
در همین راستا با توجه به مطالب بالا می توان گفت که گردشگری و ورزش هر دو به عنوان واقعیات اجتماعی از گذشته وجود داشته است، اما کشور ایران علی‌رغم ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فراوان در توسعه صنعت گردشگری و خاص‌تر در گردشگری ورزشی، نتوانسته در بین ۵۰ کشور اول دنیا جایگاهی داشته باشد و بازار پرونقی داشته باشد (حسیبی و شجاعی، ۱۳۹۹) و هنوز به عنوان صنایع درآمدزا و مولد اشتغال موردتوجه قرار نگرفته و انجام تحقیقات در مورد خواسته‌ها و نیازهای گردشگران ورزشی و سپس برنامه‌ریزی لازم جهت برآورده ساختن نیازهای گردشگران در چارچوب امکانات و شرایط موجود ضروری به نظر می‌رسد. بسیاری از کشورهای توسعه یافته و پیشرو در امر گردشگری ورزشی از ابتدای قرن بیستم تأکید بر فعالیت‌های ورزشی برخاسته از تاریخ و فرهنگ ملل در کنار توجه به جاذبه‌های طبیعی موجب رونق این صنعت شده‌اند (عاشوری و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۷۲).

استان خوزستان با پتانسیل‌های فراوان خود از جمله جاذبه‌های طبیعی و تاریخی متنوع، اقلیم مناسب برای انواع ورزش‌ها، و زیرساخت‌های ورزشی موجود، ظرفیت بالایی برای توسعه گردشگری ورزشی دارد. پرداختن به این حوزه با رویکرد آینده‌پژوهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چرا که گردشگری ورزشی می‌تواند به توسعه اقتصادی، اجتماعی و پایدار استان کمک کند. در واقع آینده‌پژوهی به پیش‌بینی قطعی آینده نمی‌پردازد؛ بلکه عوامل شکل‌دهنده آن شناسایی شده و درباره آنها مطالعه و بحث می‌شود. سپس چالش‌ها و موضوعات پیشرو شناسایی می‌شوند تا بتوان با ارائه راهکارهای مناسب برای برخورد با آنها برنامه‌ریزی کرد و از بروز چالش‌ها و تحقق آینده نامطلوب جلوگیری کرد (Chersulich, 2020). مسئله اصلی در توسعه گردشگری ورزشی استان خوزستان، عدم بهره‌برداری کافی از ظرفیت‌های بی‌ظنیر طبیعی و انسانی آن است. با وجود پتانسیل‌های فراوان مانند رودخانه‌ها، تالاب‌ها، کوهستان‌ها و همچنین وجود تیم‌ها و باشگاه‌های ورزشی پرسابقه، این استان نتوانسته جایگاه مناسبی در نقشه گردشگری ورزشی کشور و منطقه کسب کند. این امر به دلیل نبود یک استراتژی جامع، زیرساخت‌های ناکافی و عدم شناسایی و اولویت‌بندی عوامل محرک کلیدی است. وضعیت کنونی باعث شده تا با وجود ظرفیت‌های بالقوه، استان همچنان با چالش‌هایی مانند وابستگی شدید به اقتصاد نفتی، نرخ بالای بیکاری، و عدم توسعه پایدار مواجه باشد. بنابراین، تبیین دقیق پیشران‌های توسعه گردشگری ورزشی یک گام

حیاتی برای گذر از این وضعیت و تبدیل پتانسیل‌ها به فرصت‌های واقعی است. در چنین شرایطی، پژوهش حاضر با رویکردی آینده‌پژوهانه، به دنبال تبیین پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان است. این مطالعه تلاش می‌کند تا با شناسایی و تحلیل دقیق عوامل تأثیرگذار، راهکارهایی را برای تنوع‌بخشی به اقتصاد استان و کاهش وابستگی آن به صنعت نفت ارائه دهد. توسعه گردشگری ورزشی نه تنها می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی منجر شود، بلکه در ارتقاء برند و تصویر مثبت استان در سطح ملی و بین‌المللی نیز نقشی کلیدی ایفا می‌کند. این پژوهش با پاسخ به این سوال که «پیشران‌های کلیدی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان کدامند؟» مسیری روشن را برای تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و سرمایه‌گذاران ترسیم خواهد کرد تا با بهره‌گیری از این فرصت ارزشمند، آینده‌ای متفاوت برای توسعه همه‌جانبه استان رقم بزنند.

مبانی نظری

گردشگری ورزشی به عنوان یک سفر تفریحی تعریف شده است که در آن افراد به‌طور موقت محل سکونت خود را برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی بدنی، مشاهده فعالیت‌های ورزشی بدنی یا بازدید از جاذبه‌های مرتبط با فعالیت‌های ورزشی بدنی ترک می‌کنند. (Gibson, 2017:154) مطالعات مختلف نشان می‌دهد که ساکنان محلی عموماً نگرش مثبتی نسبت به گردشگری دارند، اما برای برنامه‌ریزی مؤثرتر در آینده این صنعت، درک عمیق‌تری از دیدگاه آنان ضروری است. اطلاعات مربوط به ادراکات ساکنان، ارزیابی تأثیر گردشگری و حمایت آن‌ها از توسعه آن، می‌تواند در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های گردشگری نه تنها برای جلب حمایت ساکنان، بلکه برای اجرای توسعه پایدار این بخش مفید باشد (Rómulo et al, 2022:2). در واقع گردشگری ورزشی، به عنوان یکی از بخش‌های پررونق صنعت گردشگری، با جذب انبوه گردشگران داخلی و خارجی از طریق مسابقات و رویدادهای ورزشی، جایگاه ویژه‌ای یافته است (بهزادبصیرت و شرقی، ۱۳۹۸). در این میان، رویدادهای گردشگری ورزشی نقش محوری ایفا می‌کنند و به همین دلیل، تعداد مقاصدی که این رویدادها را در استراتژی‌های بازاریابی خود به کار می‌گیرند، به طور مداوم در حال افزایش است (جلالی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۰) و پدیده‌ای پویا و چندوجهی است که اثرات گسترده‌ای بر ابعاد مختلف جوامع، از جمله اقتصاد، اجتماع، فرهنگ و محیط زیست دارد (عقیلی و عروف زاد، ۱۴۰۲: ۶۴). بنابراین می‌توان گفت به‌طور کلی گردشگری ورزشی را به سه دسته می‌توان تقسیم کرد (شکل ۱).

شکل (۱). انواع گردشگری ورزشی. منبع: Duglio & Beltramo, 2017: 4

در واقع گردشگری ورزشی بر تصویر مکان جامعه میزبان تأثیر می‌گذارد و به‌طور مؤثر ادراکات، نگرش‌ها و نیت رفتاری افراد را پیش‌بینی می‌کند؛ بنابراین، استفاده از تناسب برای توضیح پاسخ‌های عاطفی، شناختی و عمدی ساکنان به جامعه میزبان یا یک رویداد ورزشی می‌تواند شواهد قابل اعتمادی برای توضیح تأثیر رویداد ورزشی بر شهر میزبان ارائه دهد (اوشیمی و هارادا^۱، ۲۰۱۹: ۲۶۴). نظریه‌های جدید در زمینه‌ی تحقیقات گردشگری نشان نشان داده است که جذابیت‌های گردشگری مبتنی بر ورزش، در مقایسه با سایر جاذبه‌های فرهنگی، مزایای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بیشتری را به همراه دارد. به همین دلیل، گردشگری ورزشی در دنیای امروز به منبعی ارزشمند برای کسب سود و درآمد تبدیل شده است. کشورهایی که بتوانند شرایط لازم برای بهره‌برداری از این منبع را فراهم کنند، از مزایای آن بهره‌مند خواهند شد (پیرجمادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۷). در واقع فعالیت‌های مرتبط به امر گردشگری ورزشی را می‌توان به سهولت در پنج بخش اصلی مشاهده کرد

- کسانی که در قالب تیم‌های ورزشی سفر می‌کنند مانند ورزشکاران مربیان داوران مسئولین و مانند آن‌ها؛
- طرفداران ورزش و تماشاگران رویدادهای ورزشی که ترجیح می‌دهند تعطیلات و اوقات فراغت و تفریحی خود را در محیط‌های ورزشی داخل یا خارج از کشور بگذرانند؛
- افرادی که به عنوان محقق و پژوهشگر در زمینه‌های مختلف ورزشی سفر می‌کنند؛
- کسانی که به عنوان بازرگان در بخش ورزش سفر می‌کنند؛
- کسانی که سفر می‌کنند تا از امکانات توان بخشی پزشکی ورزشی بهره‌مند شوند (امینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۱).

گردشگری ورزشی به سرعت در حال تبدیل شدن به یک صنعت مهم در سراسر جهان است. این نوع گردشگری شامل سفر به منظور شرکت در رویدادهای ورزشی، تماشای مسابقات ورزشی یا شرکت در فعالیت‌های ورزشی است. پتانسیل گردشگری ورزشی برای ایجاد مزایای اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی برای مقاصد گردشگری در سراسر جهان بسیار زیاد است. با این حال، برای توسعه موفقیت آمیز گردشگری ورزشی، یک مقصد باید منابع اساسی خاصی را توسعه دهد.

جدول (۲). منابع اساسی برای توسعه گردشگری ورزشی

منابع مورد نیاز بخش گردشگری	منابع مورد نیاز بخش ورزش
امکانات و زیرساخت‌ها: حمل و نقل، مکان اقامت، پذیرایی	امکانات و زیرساخت‌ها: استادیوم، فضاهای ورزشی، زیرساخت‌های حمل و نقل، غذا خوری و پذیرایی
تاسیسات رفاهی: توالی عمومی، پارکینگ، تابلوهای راهنما، پناهگاه	تاسیسات رفاهی: توالی عمومی، پارکینگ، تابلوهای راهنما، پناهگاه
خدمات اطلاع‌رسانی گردشگران: خدمات اطلاع‌رسانی بازدیدکنندگان، اطلاع‌رسانی اینترنتی، خدمات پروتور و بلیط، آژانس‌های گردشگری	خدمات ورزشی: مربیگری و سرپرستی، کرایه یا خرید وسایل ورزشی، اثار داری و مدیریت، نظارت و امنیت، امکانات تفریحی، پیشگیری از آسیب و امکانات پزشکی و علمی
سازمان‌های گردشگری: برنامه‌ریزی راهبردی و توسعه، بهبود تصویر مقصد بازاریابی گردشگری، برنامه‌های بازدید، تحقیق‌های گردشگری، ارتباط با دیگر صنایع	سازمان‌های ورزشی: باشگاه‌های ورزشی، فدراسیون‌ها، گروه‌های اجتماعی و داوطلب، توسعه امکانات، بودجه، حامیان مالی، خدمات اطلاع‌رسانی، بازاریابی، تجارت
خدمات حمل و نقل: جاده‌های، ریلی، هوایی، دریایی، قایق موتوری، مسیرهای گردشگری، مسیرهای تاریخی، دوچرخه و موتورسواری، بالن	خدمات حمل و نقل: جاده‌های، ریلی، هوایی، دریایی، قایق موتوری، مسیرهای گردشگری، مسیرهای تاریخی، دوچرخه و موتورسواری، بالن
سرگرمی و فعالیت‌ها: جذابیت‌ها، کازینوها، سینماها، باغ وحش‌ها، مراکز خرید، سرگرمی‌های تفریحی، کلوب‌های تفریحی	فضاها و مکان‌های ورزشی: میدان اسکیت یخی، مراکز تفریحی، ورزشگاه‌ها، استخرهای شنا، دیواره‌های صخره‌نوردی، زمین‌های گلف، ساحل، موزه‌های ورزشی، مراکز خرید، سرگرمی در شب

منبع: رضوی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴

بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان گفت که با توجه به رویکرد موضوعی، پژوهش‌های حوزه گردشگری ورزشی کشور را می‌توان به چهار بخش طبقه‌بندی کرد: پژوهش‌های گردشگری ورزشی با محوریت کیفیت خدمات و رضایتمندی گردشگران، بازاریابی ورزشی، مقاصد گردشگری (برندینگ و اقلیم) و گردشگری ورزش‌های سنتی. که در چند سال اخیر از بین این چهار حوزه، تمرکز مدیران و متخصصان صنعت گردشگری بر پتانسیل‌های استثنایی بخش گردشگری ورزشی سنتی^۱، به‌عنوان راهبردی توانمند برای مقابله با معضلات ناشی از جذب گردشگر در رویدادهای ورزشی بزرگ با استفاده از قابلیت‌های موجود در جاذبه‌های طبیعی و جذابیت‌های ورزش‌های سنتی و بومی جوامع، بیش از پیش معطوف شده است (Singh et al, 2016: 241, Chunyang et al, 2016: 14). در شکل (۲) به مدل مفهومی پژوهش پرداخته شده است.

ییشینه یژوهش

جدول (۱): بررسی پیشینه‌های تحقیق

محققان(سال)	عنوان	نتایج
حقیقت و همکاران (۱۴۰۳)	آینده‌پژوهی گردشگری ورزشی در ایران	نتایج پژوهش نشان داد که ۱۵ عامل کلیدی بر توسعه گردشگری ورزشی در ایران مؤثرند که از این میان، عوامل بومی و روابط بین‌الملل بیشترین تأثیر را دارند. با توجه به این دو عامل، چهار سناریو برای آینده گردشگری ورزشی ایران شامل توسعه پایدار، رکود، توسعه آسیب‌پذیر و توسعه ایده‌آل مطرح می‌شود. بهترین سناریو، یعنی توسعه ایده‌آل، با رفع محدودیت‌های بین‌المللی و تکیه بر ظرفیت‌های منطقه‌ای، شرایط مطلوبی را برای گردشگری ورزشی در کشور فراهم می‌کند. در مقابل، سناریوی رکود، که ناشی از فشارهای خارجی و عدم اراده داخلی است، بدترین وضعیت را نشان می‌دهد و منجر به عدم توسعه گردشگری می‌شود. با درک سناریوی بهینه، می‌توان برنامه‌ریزی‌های لازم را برای توسعه گردشگری ورزشی در ایران انجام داد.
صدام حسین و همکاران (۱۴۰۳)	تحلیل پیشران های موثر بر آینده گردشگری ورزشی ایران	نتایج پژوهش نشان داد که هشت عامل کلیدی بر آینده گردشگری ورزشی مؤثرند. این عوامل عبارتند از: توسعه گردشگری و زیرساخت‌های مرتبط، فناوری و دیجیتال، سلامتی و تندرستی، تحولات در مدیریت و اشتغال، پایداری محیط زیست، تنوع‌بخشی به فعالیت‌های گردشگری ورزشی، عوامل اقتصادی و در نهایت، رسانه و ارتباطات.
کریمی و همکاران (۱۴۰۳)	طراحی مدل مدیریت یکپارچه صنعت گردشگری ورزشی ایران	نتایج پژوهش نشان داد که هشت شاخص در حوزه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، وظایف، مدیریت، قوانین، نهادها، ساختار، ذینفعان، ابزار و منابع، عوامل مؤثر در مدیریت یکپارچه گردشگری ورزشی در ایران هستند. در این میان، شاخص قانونی با بیشترین تأثیر ($t=13.077$) و زیرمعیار بوده ($t=27.606$) در صدر عوامل مؤثر قرار دارند. علاوه بر این، بین معیارهای اصلی پژوهش در سطح ۹۹٪ ارتباط معناداری وجود دارد.
رضانیان شهری و همکاران (۱۴۰۳)	شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی شمال کشور با رویکرد آمایش سرزمین	نتایج پژوهش نشان داد که هفت عامل کلیدی در توسعه گردشگری ورزشی مناطق شمالی ایران نقش دارند. این عوامل به ترتیب اهمیت عبارتند از: جاذبه‌های طبیعی و رویدادها، شرایط آب و هوایی، عوامل مدیریتی و اجرایی، عوامل فرهنگی و اجتماعی، قوانین و سیاست‌ها، زیرساخت‌ها و اقامتگاه‌ها، و سیستم حمل‌ونقل. برای توسعه گردشگری ورزشی در این مناطق، توجه به این هفت عامل ضروری است و مدیران و مسئولان باید در برنامه‌ریزی‌های خود، اولویت و اهمیت هر یک از این عوامل را در نظر بگیرند.
تبریزی یگانه و همکاران، ۱۴۰۱	آینده‌پژوهی سرمایه‌گذاری و تأمین مالی در صنعت گردشگری ورزشی کشور	نتایج پژوهش نشان داد که عوامل مدیریتی-سیستمی، زیرساخت، عوامل قانونی، عوامل فرهنگی-ارتباطی و عوامل کلان سیاسی و اقتصادی از مهم‌ترین عوامل در مدل سرمایه‌گذاری و تأمین مالی صنعت گردشگری ورزشی در کشور هستند. مدل

امینی و همکاران، ۱۴۰۱	آینده‌نگاری مقاصد گردشگری ورزشی بر اساس رهیافت سناریو (مطالعه موردی: استان اصفهان)	نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل مدیریتی-سیستمی بر عوامل فرهنگی-ارتباطی و در نهایت بر عوامل قانونی تأثیر گذارند.
خسروی منش و همکاران، ۱۴۰۱	شناسایی عوامل مؤثر در توسعه گردشگری ورزشی در جزیره کیش با تأکید بر ورزش‌های تفریحی بانوان	نتایج پژوهش نشان داد که توسعه گردشگری ورزشی در جزیره کیش تحت تأثیر پنج عامل اصلی (فردی، زمینه‌ای، سازمانی، مدیریت مشارکت و خدمات)، ۱۳ بعد و ۴۶ مؤلفه است. مدل ساختاری پژوهش نشان داد که تمامی عوامل شناسایی شده در توسعه گردشگری ورزشی جزیره کیش مؤثر هستند. در این میان، عوامل مدیریتی مهم‌ترین و عوامل فردی کم‌اهمیت‌ترین نقش را ایفا می‌کنند.
کشتی دار و همکاران، ۱۴۰۰	فراتحلیل مطالعات توسعه گردشگری ورزشی در ایران با رویکرد شناسایی عوامل مؤثر بر آن	پژوهش نشان داد که توسعه گردشگری ورزشی تحت تأثیر متغیرهای متعددی قرار دارد که از نظر اهمیت به ترتیب شامل جاذبه‌های طبیعی و گردشگری، تبلیغات و بازاریابی، زیرساخت‌ها و امکانات، رویدادهای ورزشی، عوامل فرهنگی-اجتماعی و مدیریت هستند. اگرچه کیفیت حمل‌ونقل و خدمات نیز به عنوان یک عامل بالقوه در نظر گرفته شد، اما نتایج تحلیل نشان داد که تأثیر قابل توجهی بر توسعه گردشگری ورزشی ندارد. در نهایت، یافته‌ها حاکی از آن است که این عوامل به صورت یکپارچه و در تعامل با یکدیگر عمل می‌کنند؛ به طوری که هر عامل می‌تواند زمینه‌ساز یا مکمل عامل دیگر باشد. این امر ضرورت توجه همه‌جانبه به تمامی عوامل ذکر شده را برای دستیابی به توسعه پایدار گردشگری ورزشی نشان می‌دهد، زیرا هیچ یک از این عوامل به تنهایی قادر به ایجاد تحول مطلوب در این حوزه نخواهند بود.
درویشی و همکاران، ۱۳۹۹	تحلیل فرصت‌ها و قابلیت‌های آینده گردشگری ورزشی مبتنی بر رویکرد آمایش سرزمین نمونه پژوهش: استان لرستان	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از میان دو مؤلفه «قابلیت» و «فرصت»، بیشترین تأثیرگذاری بر گردشگری ورزشی (با ۵۴٫۵ درصد) مربوط به متغیر «فرصت» است. تحلیل خوشه‌بندی و پراکنش پیشران‌های گردشگری ورزشی حاکی از توزیع متوازن و برابر پیشران‌های کلیدی در هر دو بعد «فرصت» و «قابلیت» است. این در حالی است که تعداد پیشران‌های وابسته و مستقل در بعد «فرصت» به ترتیب ۹،۱۰ و ۱۳،۶۰ درصد بیشتر از بعد «قابلیت» است.
تاریگان و همکاران ^۱ ، ۲۰۲۵	بررسی عوامل مؤثر در گردشگری ورزشی	یافته‌ها نشان می‌دهد که گردشگری ورزشی علاوه بر تقویت اقتصاد از طریق افزایش هزینه‌های گردشگری، به بهبود تعاملات اجتماعی و معرفی فرهنگ محلی به بازدیدکنندگان نیز کمک می‌کند. این مطالعه بر اهمیت رویکردهای پایدار برای بهره‌برداری حداکثری از مزایا و در عین حال مقابله با چالش‌های احتمالی تأکید دارد.
کارواش و همکاران ^۲ (۲۰۲۴)	انگیزه و رضایت گردشگران ورزشی در جام جهانی ۲۰۲۲ قطر	نتایج نشان می‌دهد که چهار انگیزه اصلی برای گردشگری ورزشی وجود دارد: اشتیاق ورزشی، فرار از زندگی روزمره و آرامش، میهن‌پرستی و دلبستگی، و تفریح. همچنین، بین انگیزه فرار و آرامش و رضایت کلی گردشگران رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد. در مقابل، بین انگیزه میهن‌پرستی و دلبستگی و رضایت گردشگران همبستگی منفی وجود داشت. این یافته‌ها به دانش موجود در زمینه جام‌های جهانی فوتبال به عنوان بخشی از گردشگری ورزشی کمک می‌کند و به سازمان‌دهندگان رویدادهای ورزشی در طراحی برنامه‌های بازاریابی و مدیریت برای جذب گردشگران ورزشی یاری می‌رساند.
راسو و کروبینی ^۳ (۲۰۲۳)	عوامل مؤثر در گردشگری ورزشی و توسعه اقتصادی منطقه ای	نتایج پژوهش نشان داد که گردشگری ورزشی با جذب گردشگر و ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمد برای کسب‌وکارهای محلی، تأثیرات مثبت متعددی بر مناطق دارد. رویدادهای ورزشی، چه کوچک و چه بزرگ، می‌توانند به توسعه اقتصادی منطقه کمک کنند. با این وجود، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح برای اطمینان از حداکثرسازی منافع و کاهش اثرات منفی احتمالی، امری ضروری است.
مرفولکی و همکاران ^۳ (۲۰۲۳)	گردشگری ورزشی به عنوان نیروی محرکه برای پایداری مقاصد	نتایج نشان می‌دهد که گردشگری ورزشی می‌تواند به ایجاد هویتی منحصر به فرد مرتبط با اهداف پایداری کمک کند. این مناطق اغلب دارای زیبایی‌های طبیعی و

فرهنگی هستند که می‌توان با استفاده از ابتکارات ورزشی بر آنها تأکید کرد. هنگامی که این تلاش‌ها در برنامه‌های پایداری گسترده‌تر گنجانده می‌شوند، تصویر مقصد می‌تواند به طور چشمگیری بهبود یابد.		
نتایج نشان می‌دهد که به جز تأثیر اجتماعی، سایر متغیرهای مورد مطالعه تأثیر معناداری بر گردشگری ورزشی دارند. به عبارت دیگر، ادراک اجتماعی مطلوبی نسبت به گردشگری ورزشی در بین مردم وجود دارد. این یافته‌ها می‌تواند در برنامه‌ریزی بخش گردشگری در گران کاناریا و همچنین در سیاست‌ها و مقررات مربوط به این فعالیت مؤثر باشد.	برداشت ساکنان از تأثیر گردشگری ورزشی بر توسعه اجتماعی پایدار	رومالو و همکاران ^۱ (۲۰۲۲)
نتایج پژوهش نشان داد که موانع اصلی توسعه گردشگری ورزشی شامل کمبود نیروی انسانی متخصص و ناتوانی دولت و سازمان‌های محلی در همکاری مؤثر با یکدیگر است.	تحلیل توسعه گردشگری ورزشی بر جاذبه های گردشگری در لوبوک لینگگاو	جوهان و همکاران ^۲ (۲۰۲۱)
پژوهش‌ها نشان می‌دهد که گردشگری ورزشی عمدتاً بر پیامدهای اقتصادی و پس از آن بر جنبه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی متمرکز است. اغلب مطالعات در اروپا و آسیا انجام شده و بازی‌های المپیک و جام جهانی فوتبال از محبوب‌ترین رویدادهای مورد بررسی هستند. برای ساماندهی عناصر و ویژگی‌های استراتژیک رویداد و مقصد به منظور دستیابی به پایداری، این مطالعه هشت مقوله اجتماعی، فرهنگی، سازمانی، لجستیکی، ارتباطی، اقتصادی، گردشگری و محیطی را مد نظر قرار می‌دهد.	ارزیابی و در نظر گرفتن تأثیرات گسترده‌تر رویدادهای گردشگری ورزشی	چرسولچ و همکاران ^۳ (۲۰۲۰)
پژوهش نشان می‌دهد که عوامل مالی در جذب گردشگران ورزشی برای ورزش‌های آبی مهم هستند و بر عرضه و تقاضا تأثیر می‌گذارند. محققان همچنین به دنبال شناسایی فعالیت‌های ورزشی بودند که امکان استفاده از زیرساخت‌های موجود در منطقه مورد مطالعه را داشته باشند و با تأکید بر هزینه‌ها، بیشترین جذب گردشگر ورزشی را ایجاد کنند.	توسعه پایدار گردشگری ورزش‌های آبی در مالزی با تأکید بر بعد اقتصادی	رحمان و همکاران ^۴ (۲۰۲۰)

منبع: گردآوری نگارنده، ۱۴۰۳

بررسی انتقادی پیشینه‌های تحقیق نشان می‌دهد که پژوهش‌های پیشین، هرچند به جنبه‌های مختلفی از گردشگری ورزشی در ایران و جهان پرداخته‌اند، اما یک جمع‌بندی منسجم و جامع که به طور خاص به چالش‌های توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان بپردازد، وجود ندارد. اغلب مطالعات داخلی (مانند حقیقت، کریمی، رمضانیان شهری و تبریزی یگانه) بر شناسایی عوامل کلیدی، مدل‌های مدیریتی و آینده‌نگاری در سطوح ملی یا منطقه‌ای (مانند شمال کشور، جزیره کیش یا اصفهان) متمرکز بوده‌اند. این پژوهش‌ها عواملی چون زیرساخت‌ها، سیاست‌گذاری‌ها، قوانین و عوامل مدیریتی را به عنوان پیشران‌های اصلی معرفی می‌کنند، اما اغلب به صورت کلی به عدم هماهنگی بین نهادی و فقدان نیروی انسانی متخصص (جوهان و همکاران، ۲۰۲۱) اشاره کرده‌اند. در مقابل، پژوهش‌های خارجی (مانند کارواش، راسو و مرفولکی) بر انگیزه گردشگران، ابعاد اقتصادی و پایداری اجتماعی-زیست‌محیطی تمرکز دارند و نشان می‌دهند که گردشگری ورزشی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرکه برای توسعه منطقه‌ای و بهبود تصویر مقصد عمل کند. با این حال، هیچ‌کدام از این تحقیقات به طور خاص به ویژگی‌های منحصربه‌فرد استان خوزستان مانند وابستگی اقتصادی به نفت و ظرفیت‌های طبیعی خاص آن نپرداخته‌اند. در نتیجه، فقدان یک تحلیل انتقادی از وضعیت پیشران‌ها در چارچوب بومی استان خوزستان، که بتواند با شناسایی دقیق فرصت‌ها و تهدیدات، راهبردهای عملیاتی برای خروج از وضعیت موجود ارائه دهد، کاملاً

مشهود است. پژوهش حاضر با هدف پر کردن این شکاف، به صورت ویژه به تبیین پیشران‌های کلیدی در این منطقه می‌پردازد.

پژوهش حاضر با بررسی پیشینه‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع، نشان می‌دهد که گردشگری ورزشی به طور بالقوه می‌تواند منجر به بهبود وضعیت اقتصادی جوامع محلی، افزایش اشتغال و درآمد، توسعه اقتصاد در سطوح مختلف و تنوع اقتصادی شود. با این حال، تحقق گردشگری ورزشی پایدار مستلزم توجه به عوامل گوناگونی از جمله مدیریت بازاریابی، جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی، ارتباطات، زیرساخت‌های اقامتی و پذیرایی، آموزش و ایجاد فرهنگ گردشگری و آگاه‌سازی جوامع محلی است. علاوه بر این، بررسی عوامل فردی (انگیزشی، عاطفی، اجتماعی، محیطی، سازمانی و فیزیکی) در گردشگری ورزشی و تمرکز بر رضایت و تجربه گردشگران برای توسعه جریان‌های پایدار گردشگری از اهمیت بسزایی برخوردار است. آنچه این پژوهش را از سایر پژوهش‌های انجام شده متمایز می‌کند، تمرکز ویژه بر استان خوزستان و رویکرد آینده‌پژوهی آن است. در حالی که مطالعات پیشین به بررسی ابعاد مختلف گردشگری ورزشی پرداخته‌اند، هیچ پژوهشی تاکنون به طور خاص به بررسی این موضوع در استان خوزستان با رویکرد آینده‌پژوهی نپرداخته است. این امر شکاف مهمی را در ادبیات موجود پر می‌کند و به پژوهش حاضر اهمیت ویژه‌ای می‌بخشد. علاوه بر این، پژوهش حاضر تلاش کرده است تا تمامی شاخص‌های گردشگری ورزشی را به صورت جامع مورد سنجش قرار دهد. این امر در حالی است که بسیاری از مطالعات قبلی تنها بر جنبه‌های خاصی از گردشگری ورزشی تمرکز داشته‌اند. جامعیت پژوهش حاضر در بررسی شاخص‌های گردشگری ورزشی، آن را به یک منبع ارزشمند برای برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان تبدیل می‌کند. به طور خلاصه، پژوهش حاضر با تمرکز بر استان خوزستان، رویکرد آینده‌پژوهی و پوشش جامع شاخص‌های گردشگری ورزشی، مشارکت منحصربه‌فردی به ادبیات موجود در این زمینه ارائه می‌دهد و می‌تواند راهنمای مؤثری برای توسعه پایدار گردشگری ورزشی در این استان باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکردی توصیفی-تحلیلی به بررسی شاخص‌ها و متغیرهای مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان پرداخته است. در بخش توصیفی، با بهره‌گیری از روش اسنادی، مصاحبه با خبرگان و پرسشنامه، متغیرهای کلیدی شناسایی و تدوین شدند. در این راستا، پس از مرور جامع ادبیات پژوهش، به لیستی از متغیرهای اولیه استخراج و با استفاده از روش دلفی و نظر جمعی خبرگان حوزه، به لیست نهایی متغیرها دست یافت.

فاز پویا محیطی و روش تحلیل داده‌ها

در فاز نخست این پژوهش، که به عنوان فاز پویا محیطی شناخته می‌شود، ابتدا با استفاده از روش اسنادی و مصاحبه با خبرگان، شاخص‌های کلیدی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان شناسایی و تدوین شدند. این مرحله با هدف ترسیم تصویری جامع از وضعیت موجود و

تعیین متغیرهای اصلی پژوهش انجام گرفت. در ادامه، برای تحلیل داده‌ها و سنجش عمق و گستردگی این متغیرها در سطح جامعه آماری، از دو ابزار اصلی بهره گرفته شد:

❖ روش پیمایشی و ابزار پرسشنامه: پرسشنامه پژوهش با تکیه بر یافته‌های پژوهش‌های پیشین و نظرات خبرگان تدوین شد. برای سنجش پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که با کسب امتیاز بالاتر از ۰,۷، پایایی بالای ابزار تأیید شد. جامعه آماری این پژوهش شامل متخصصان و کارشناسان حوزه گردشگری و ورزش بود که با روش نمونه‌گیری گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری (۵۰ نفر) انتخاب شدند.

❖ ماتریس اثرات متقاطع (MICMAC): در مرحله نهایی، برای وزن‌دهی و تعیین روابط بین شاخص‌ها، از روش ماتریس اثرات متقاطع استفاده شد. در این روش، خبرگان میزان تأثیر هر شاخص بر شاخص‌های دیگر را بر اساس یک مقیاس پنج‌نقطه‌ای (از صفر تا سه) ارزیابی کردند. تحلیل این ماتریس، به شناسایی پیشران‌های کلیدی و استراتژیک منجر شد که دارای بیشترین تأثیرگذاری و کمترین تأثیرپذیری در آینده توسعه گردشگری ورزشی استان هستند. این بخش از تحلیل داده‌ها، عمق روابط میان متغیرها را روشن ساخت و هسته اصلی نتایج پژوهش را شکل داد. در جدول (۳) شاخص‌های نهایی و کدهای آن‌ها ارائه شده است.

جدول (۳). شاخص‌های توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان

کد	زیر شاخص	شاخص
M1	استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش	شاخص‌های زیرساختی و توسعه‌دهنده
M2	بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی	
M3	مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی در استان خوزستان	
M4	وجود نیروی انسانی متخصص در بخش توسعه گردشگری ورزش	
M5	تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی و گردشگری به دلیل افتراق دو حوزه	
M6	حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی در زمینه گردشگری ورزشی،	
M7	سیستم اطلاعات گردشگری ورزشی	
M8	افزایش تعاملات سیاسی در گردشگری از طریق جوامع مختلف،	
M9	یکپارچی و سازگاری کاربری‌ها در مکان به منظور جذب گردشگران ورزشی	
M10	مستندسازی و قانونمند کردن ورزش‌های سنتی و بازی‌های بومی - محلی به منظور تدوین و تصویب ضوابط	
M11	استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات ورزش‌های با هنجارهای جامعه امروزی	
M12	توسعه پایدار	
B1	بررسی آمیخته‌های بازاریابی گردشگری ورزشی	شاخص‌های بازاریابی
B2	برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی	
B3	رضایت گردشگران از کیفیت خدمات	
B4	برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی با بهره‌مندی از تیتانسیل‌های موجود ورزش‌های بومی	
B5	برندسازی	
B6	توسعه بازاریابی گردشگری ورزش	
B7	تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها	
E1	اشتغال‌زایی	شاخص‌های اقتصادی
E2	ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل	
E3	جذب سرمایه‌های خارجی در استان خوزستان،	
E4	ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران و کارآفرینان در زمینه گردشگری ورزش	
E5	افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب	
E6	تجارت الکترونیک	
S1	مشارکت اجتماعی و فرهنگی	شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی

S2	تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی	
S3	رفتار گردشگران ورزشی	
S4	ایمنی و امنیت	
S5	ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی در استان خوزستان	
S6	فرهنگ‌سازی در جامعه به منظور پذیرش گردشگر	
En1	وجود چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعی در منطقه	عوامل محیطی
En2	ارتفاع سطح بهداشت و کاهش زیاده در محیط طبیعی	
En3	کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده آلودگی‌های هوا، آب، صوتی بصری، زیاده	
En4	برخوردار بودن استان از اقلیم و آب و هوای مناسب در بعضی از فصول سال	
I1	وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان	عوامل انسانی
I2	به روز بودن تکنولوژی در برگزاری مسابقات متنوع ورزشی در استان خوزستان	
I3	وجود زیر ساخت‌های لازم به منظور گرایش جوانان به ورزش	
I4	بهبود در سیستم حمل و نقل (هوایی، ریلی و ..) و دسترسی جاذبه ها به شبکه های ارتباطی جهت جذب گردشگران	
I5	راه اندازی باشگاه‌های ورزشی تخصصی در مختلف ورزشی.	

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

در پژوهش حاضر برای تحلیل عمیق روابط بین متغیرهای شناسایی شده و اولویت‌بندی آن‌ها، از نرم‌افزار تخصصی میک‌مک استفاده شده است. این نرم‌افزار با بهره‌گیری از روش ماتریس اثرات متقاطع، به بررسی تأثیر متقابل متغیرها بر یکدیگر می‌پردازد. در این روش، متغیرها در قالب یک ماتریس قرار می‌گیرند و خبرگان میزان تأثیر هر متغیر بر متغیرهای دیگر را بر اساس یک مقیاس پنج نقطه‌ای (از صفر تا سه) ارزیابی می‌کنند. عدد صفر به معنای عدم تأثیر، یک به معنای تأثیر ضعیف، دو به معنای تأثیر متوسط و سه به معنای تأثیر زیاد است. با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک، می‌توان یک شبکه پیچیده از روابط بین متغیرها را ترسیم کرد و متغیرهای کلیدی و استراتژیک را شناسایی نمود. این نرم‌افزار با تحلیل این شبکه، این امکان را فراهم می‌کند تا اهمیت نسبی هر متغیر را در سیستم مورد مطالعه تعیین کند و همچنین روابط علت و معلولی بین متغیرها را آشکار سازد. در نهایت، با استفاده از نتایج حاصل از نرم‌افزار میک‌مک، می‌توان اولویت‌بندی برای مداخلات و سیاستگذاری‌ها انجام داد.

یافته‌ها

نتایج پژوهش در این بخش به دو قسمت تفکیک شده است: یافته‌های توصیفی که به ارائه مشخصات آماری جامعه و متغیرها می‌پردازد و یافته‌های استنباطی که روابط میان متغیرها و نتایج حاصل از تحلیل‌های آماری را نشان می‌دهد.

یافته‌های توصیفی

در این بخش، مشخصات نمونه پژوهش که شامل ۵۰ نفر از کارشناسان و متخصصان حوزه گردشگری ورزشی در استان خوزستان بودند، بررسی شده است. این افراد شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه، کارشناسان ورزشی و مسئولان مرتبط با گردشگری می‌باشند. اطلاعات کامل‌تر در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴. مشخصات نمونه پژوهش

نوع ارتباط با موضوع	تحصیلات	تعداد
عضو هیئت علمی دانشگاه در حوزه ورزش، گردشگری شهری	دکترای بالاتر	۱۶
کارشناسان امور ورزشی، گردشگری ورزشی، گردشگری شهری و توسعه ورزش	کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری	۲۰
محققین در حوزه ورزش، گردشگری ورزشی و توسعه	کارشناسی ارشد و دکتری	۱۴

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۴

یافته‌های استنباطی

به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان، نظرات متخصصان حوزه گردشگری و ورزش از طریق مصاحبه و پرسشنامه جمع‌آوری و تحلیل شد. در این راستا، ۴۰ شاخص کلیدی استخراج گردید. برای بررسی روابط بین این شاخص‌ها و تعیین تأثیرگذاری متقابل آن‌ها، از نرم‌افزار میک‌مک استفاده شد. با استفاده از روش ماتریس اثرات متقاطع، یک ماتریس 40×40 ایجاد شد که در آن، خبرگان میزان تأثیر هر شاخص بر سایر شاخص‌ها را ارزیابی نمودند.

نتایج حاصل از نرم‌افزار میک‌مک مبتنی بر تحلیل اثرات متقاطع، شاخص پرشدگی برای روندهای موجود در حدود $78/31$ درصد است که نشان از تأثیرگذاری بالای متغیرها بر یکدیگر می‌باشد. از کل 1253 رابطه قابل ارزیابی در ماتریس، 347 رابطه ($27/7$ درصد) بدون تأثیر، 296 رابطه ($23/6$ درصد) با تأثیر ضعیف، 524 رابطه ($41/8$ درصد) با تأثیر متوسط و 433 رابطه ($34/6$ درصد) با تأثیر زیاد مشاهده شده است. توزیع فراوانی این روابط نشان می‌دهد که بیشترین سهم مربوط به روابط با تأثیر متوسط و زیاد است که این امر، اهمیت بالای تأثیرگذاری عوامل بر یکدیگر را تأیید می‌کند. ماتریس بر اساس شاخص‌های آماری با دو بار چرخش داده‌ای از کاملاً مطلوبیت و بهینه‌شدگی 100 درصدی برخوردار بوده که حاکی از روایی بالای پرسشنامه دارد و نتایج حاصل از آن را قابل اعتماد می‌سازد. به طور کلی، تحلیل متن نشان می‌دهد که عوامل مورد بررسی در این ماتریس، تأثیر قابل توجهی بر یکدیگر دارند و پرسشنامه مورد استفاده از روایی بالایی برخوردار بوده است. این موضوع می‌تواند مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات مرتبط با عوامل مورد بررسی باشد.

جدول (۵). ویژگی‌های تأثیرات مستقیم^۱

شاخص	مقدار
ابعاد ماتریس	۴۰
تعداد تکرار	۲
تعداد تکرار (چرخش)	تأثیرگذاری چرخش اول
	تأثیرپذیری چرخش اول
	تأثیرگذاری چرخش دوم
	تأثیرپذیری چرخش دوم
تعداد صفرها (بدون تأثیر)	۳۴۷
تعداد یک‌ها (تأثیر ضعیف)	۲۹۶
تعداد دوها (تأثیر متوسط)	۵۲۴
تعداد سه‌ها (تأثیر زیاد)	۴۳۳
مجموع	۱۲۵۳
میزان پرشدگی خانه‌ها	٪۷۸,۳۱۴۵

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

نتایج تحلیل میک‌مک نشان داد که بین شاخص‌ها روابط پیچیده‌ای وجود دارد و درصد بالایی از این روابط دارای تأثیرگذاری متقابل هستند. با توجه به نتایج حاصل از نرم‌افزار میک‌مک، می‌توان گفت که شاخص‌های شناسایی شده به شدت به یکدیگر وابسته هستند و تغییرات در یک شاخص می‌تواند بر سایر شاخص‌ها تأثیرگذار باشد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل اثرات متقاطع در نرم‌افزار میک‌مک، روندهای شناسایی شده در سیستم مورد مطالعه به دو دسته اصلی تقسیم‌بندی شدند: سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار.

سیستم‌های پایدار: این سیستم شامل متغیرهایی است که تأثیر مستقیمی بر کل سیستم دارند و به عنوان عوامل کلیدی شناخته می‌شوند. همچنین، متغیرهای مستقل و متغیرهای خروجی (نتایج) نیز در این دسته قرار می‌گیرند.

سیستم‌های ناپایدار: در این سیستم، متغیرها پیچیدگی بیشتری داشته و روابط بین آن‌ها متنوع‌تر است. این سیستم شامل متغیرهای تعیین‌کننده، دو وجهی، تأثیرپذیر، مستقل و تنظیم‌کننده می‌باشد.

تحلیل نواحی پنجگانه نرم افزار میک‌مک

با بررسی صفحه پراکنش متغیرهای مؤثر بر آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان، مشخص شد که اکثر این متغیرها حول محور قطری پلان متمرکز شده‌اند و تمام متغیرها در این پنج ناحیه پراکنده شده‌اند که نشان‌دهنده وضعیت ناپایدار سیستم است. نرم‌افزار میک‌مک با ارائه گراف‌ها و تحلیل‌های مختلف (شامل اثرات مستقیم و غیرمستقیم)، میزان تأثیرپذیری و تأثیرگذاری عوامل را در یک نمودار مفهومی دو محوری نمایش می‌دهد. در ادامه، شاخص‌های مورد پژوهش در ۵ ناحیه متمرکز به صورت پراکنده بررسی شده‌اند.

الف. ناحیه اول: متغیرهای تأثیرگذار

متغیرهای تأثیرگذار: متغیرهای تأثیرگذار در این پژوهش، الگوی توزیعی مشخصی را نشان می‌دهند که نشان از اهمیت و نقش کلیدی آن‌ها در تعیین وضعیت گردشگری ورزشی در استان خوزستان دارد. براساس نتایج حاصل از مدل‌سازی، متغیرهای «ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی» و «ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی» با کسب امتیاز عددی ۱۹، بیشترین تأثیر مستقیم را بر این وضعیت داشته‌اند. این امر نشان می‌دهد که تغییرات در این دو حوزه، به طور مستقیم بر گردشگری ورزشی تأثیرگذار است. از سوی دیگر، متغیر مانند «برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی»، با کسب امتیاز عددی ۱۱، کمترین تأثیر مستقیم را داشته‌اند. امتیازهای اختصاص داده شده به متغیرها در جدول (۶)، اهمیت نسبی آن‌ها را در این موقعیت مشخص می‌کند.

جدول (۶). اثرات متقاطع متغیرهای تأثیرگذار بر اساس ماتریس MDI و MII

شاخص	نماد	زیر شاخص	تأثیرگذار	تأثیرپذیر	خالص مستقیم
اقتصادی	E3	جذب سرمایه‌های خارجی	۶۸	۵۹	۹
	E4	ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران	۷۰	۶۰	۱۰
زیرساختی	I5	راه اندازی باشگاه‌های ورزشی تخصصی در مختلف ورزشی.	۶۵	۴۶	۱۹
اجتماعی	S6	ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی	۶۸	۴۹	۱۹
بازاریابی	B2	برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی	۶۴	۵۶	۸

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

ب. ناحیه دوم: متغیرهای دو وجهی

متغیرهای دو وجهی: متغیرهای دو وجهی در این پژوهش، الگوی توزیع مشخصی در قسمت شمال شرقی صفحه پراکندگی از خود نشان می‌دهند. این متغیرها نه تنها بر سایر عوامل تأثیرگذار هستند، بلکه خود نیز تحت تأثیر عوامل دیگر قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر، این متغیرها در شبکه پیچیده‌ای از روابط علت و معلولی قرار دارند که بر گردشگری ورزشی در بلندمدت تأثیرگذار است. تحلیل خالص اثرگذاری و اثرپذیری متغیرهای دو وجهی نشان می‌دهد که «ارتقا سطح بهداشت و کاهش زباله در محیط طبیعی»، «کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده» و «مشارکت اجتماعی و فرهنگی» به ترتیب با امتیاز ۱۸، ۱۴ و ۱۱، بیشترین تأثیر مستقیم را بر سایر متغیرها و در نتیجه بر گردشگری ورزشی استان خوزستان دارند. در مقابل، متغیرهای «تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی»، «حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی» و «استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش» با امتیازهای ۲۳، ۲۱، و ۲۰- کمترین تأثیر مستقیم را نشان می‌دهند.

جدول (۷). اثرات متقاطع متغیرهای دوجهی بر اساس ماتریس MDI و MII

شاخص	نماد	زیر شاخص	تأثیرگذار	تأثیرپذیر	خالص مستقیم
مدیریتی و برنامه ریزی	M1	استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش	۷۲	۹۲	-۲۰
	M2	بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی	۸۳	۷۶	۷
	M3	مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی	۷۷	۶۸	۹
	M5	تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی	۷۵	۹۸	-۲۳
	M6	حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	۷۴	۹۵	-۲۱
	M7	سیستم اطلاعات	۷۱	۷۵	-۴
	M10	مستندسازی و قانونمند کردن ورزش به منظور تدوین و تصویب ضوابط و مقررات	۷۱	۷۹	-۸
	M11	استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات	۷۴	۷۷	-۳
	M12	توسعه پایدار	۷۴	۸۵	-۱۱
	B3	رضایت گردشگران از کیفیت خدمات	۷۷	۷۶	۱
	B5	برندسازی	۷۴	۷۵	-۱
	B6	توسعه بازاریابی گردشگری ورزش	۷۴	۷۵	-۱
بازاریابی	B7	تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها	۷۳	۷۱	۲
	S1	مشارکت اجتماعی و فرهنگی	۷۷	۶۶	۱۱
	S2	تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی	۷۸	۹۰	-۱۲
	E5	افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب	۷۴	۷۲	۲
اقتصادی	E6	تجارت الکترونیک	۷۹	۷۰	۹
	En2	ارتقا سطح بهداشت و کاهش زباله در محیط طبیعی	۹۹	۸۱	۱۸
زیست محیطی و محیطی	En3	کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل الاینده	۷۹	۶۵	۱۴
زیرساختی	II	وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران	۸۰	۹۰	-۱۰

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

با توجه به جدول (۷)، از ۱۲ متغیر بررسی شده در شاخص مدیریت و برنامه‌ریزی، ۹ متغیر در ناحیه متغیرهای دوجهی قرار دارند. این موضوع اهمیت حیاتی شاخص‌های مدیریت و برنامه‌ریزی را در تعیین آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان نشان می‌دهد. بنابراین، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری باید با تمرکز بر این شاخص‌ها، به‌ویژه در زمینه‌های تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی، حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، و استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری ورزشی، گام‌های مؤثری در جهت تحقق اهداف این نوع گردشگری بردارند. با وجود اهمیت بالای شاخص‌های مدیریتی و برنامه‌ریزی، جدول نشان می‌دهد که بالاترین امتیاز به شاخص‌های زیست محیطی اختصاص دارد که این نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

ج. ناحیه سوم: متغیرهای تنظیمی

متغیرهای تنظیمی: این نوع متغیرها به عنوان تنظیم‌کننده اصلی روابط بین سایر متغیرها در ناحیه مرکزی صفحه پراکندگی مستقر شده‌اند، نقش کلیدی در تعیین آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان ایفا می‌کنند. تحلیل خالص اثرگذاری و اثرپذیری متغیرهای تنظیمی نشان می‌دهد که «اشتغال‌زایی» و «برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی» به ترتیب با امتیاز ۴ و ۳، بیشترین تأثیر مستقیم را بر سایر متغیرها و در نتیجه بر گردشگری ورزشی استان خوزستان دارند. در مقابل، متغیرهای «بررسی آمیخته‌های بازاریابی» و «وجود نیروی انسانی متخصص» با امتیازهای ۱۰- و ۹- کمترین تأثیر مستقیم را نشان می‌دهند. در واقع این چهار متغیر نشان می‌دهد

که حفظ تعادل و هماهنگی بین این دو متغیر و سایر متغیرها، برای تحقق گردشگری ورزشی در استان خوزستان از اهمیت بالایی برخوردار است. به عبارت دیگر، این متغیرها مانند یک مکانیزم تنظیم‌کننده عمل می‌کنند و با حفظ تعادل، به ایجاد شرایط پایدار برای گردشگری ورزشی کمک می‌کنند امتیازهای اختصاص داده شده به متغیرها در جدول (۸)، اهمیت نسبی آن‌ها را در این موقعیت مشخص می‌کند.

جدول (۸). اثرات مقاطع متغیرهای دوجبهی بر اساس ماتریس MDI و MII

مؤلفه	نماد	زیر شاخص‌ها	تأثیرگذار	تأثیرپذیر	خالص مستقیم
بازاریابی	B1	بررسی آمیخته‌های بازاریابی	۶۰	۷۰	-۱۰
	B4	برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی	۷۱	۶۸	۳
اقتصادی	E1	اشتغال‌زایی	۷۰	۶۶	۴
مدیریتی و برنامه ریزی	M4	وجود نیروی انسانی متخصص	۶۱	۷۰	-۹

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

ه. ناحیه چهارم: متغیرهای تأثیرپذیر

متغیرهای تأثیرپذیر: این متغیرها متغیرهای تأثیرپذیر، که در گوشه جنوب شرقی صفحه پراکندگی قرار گرفته‌اند، بیشتر تحت تأثیر سایر متغیرها قرار می‌گیرند تا اینکه خود بر آن‌ها تأثیرگذار باشند. به عبارت دیگر، این متغیرها بیشتر نقش واکنشی دارند تا نقش محرک. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که متغیر «ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل» با امتیاز منفی ۳۰، بیشترین تأثیرپذیری را از سایر متغیرها دارد. در مقابل، متغیر بهبود در سیستم حمل و نقل و دسترسی جاذبه‌ها به شبکه‌های ارتباطی سریع با امتیازهای منفی ۲۰ به ترتیب کمترین تأثیرگذاری را نشان می‌دهند. این امر حاکی از آن است که این دو شاخص در مقایسه با سایر شاخص‌های مورد بررسی، کمترین اهمیت را در سیستم دارند و در پایین‌ترین سطح سلسله مراتب قرار گرفته‌اند.

جدول (۹). اثرات مقاطع متغیرهای تأثیر پذیر بر اساس ماتریس MDI و MII

مؤلفه	نماد	زیر شاخص‌ها	تأثیرگذار	تأثیرپذیر	خالص مستقیم
زیر ساختی	I4	بهبود در سیستم حمل و نقل و دسترسی جاذبه‌ها به شبکه‌های ارتباطی سریع	۵۰	۷۲	-۲۲
اقتصادی	E2	ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل	۳۷	۶۷	-۳۰

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

بنابراین با توجه به جدول (۹)، می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای واقع در ناحیه چهارم صفحه پراکندگی به شدت تحت تأثیر عوامل خارجی قرار دارند و برای بهبود وضعیت این متغیرها، باید به عوامل مؤثر بر آن‌ها توجه ویژه شود.

د. ناحیه پنجم: متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل: این متغیرها در ناحیه پنجم صفحه پراکندگی و در ضلع جنوبی آن قرار گرفته‌اند. این نشان می‌دهد که این متغیرها کمترین تأثیرگذاری را بر گردشگری ورزشی در استان خوزستان داشته‌اند. همان‌طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود که متغیر «وجود چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعی در منطقه»، برخورداری استان از اقلیم و آب و هوای مناسب در بعضی از فصول سال به ترتیب با امتیاز ۲۸ و ۲۰ که جز شاخص‌های زیست‌محیطی و محیطی هستند،

بیشترین تأثیرپذیری را از سایر متغیرها دارد. در مقابل، متغیر یکپارچی و سازگاری کاربری‌ها در مکان به منظور جذب گردشگران ورزشی و افزایش تعاملات سیاسی در گردشگری از طریق جوامع مختلف به ترتیب با امتیازهای ۳۱ و ۱۷ منفی کمترین تأثیرگذاری را نشان می‌دهند. در واقع، این متغیرها به عنوان یک عامل کم اهمیت در این حوزه شناخته می‌شود.

جدول (۱۰). اثرات متقاطع متغیرهای مستقل بر اساس ماتریس MDI و MII

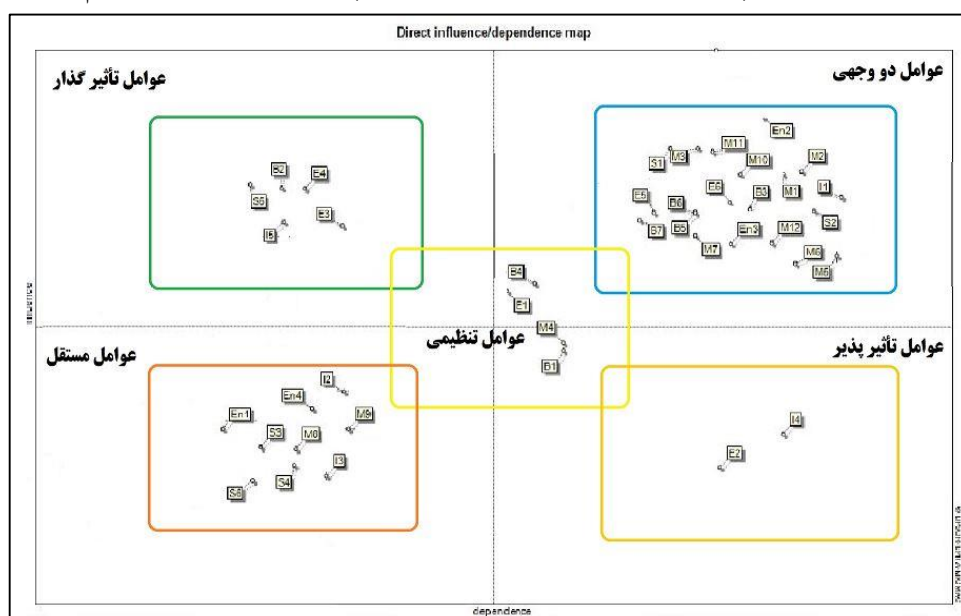
مؤلفه‌ها	نماد	شاخص‌ها	تأثیرگذار	تأثیرپذیر	خالص مستقیم
اجتماعی	S2	تأثیرات فرهنگی و اجتماعی	۷۸	۹۰	-۱۲
	S4	ایمنی و امنیت	۴۱	۴۱	۰
	S6	فرهنگ‌سازی در جامعه به منظور پذیرش گردشگر	۳۹	۳۸	۱
زیست محیطی و محیطی	En1	وجود چشم اندازها و مناظر زیبای طبیعی در منطقه	۶۲	۳۴	۲۸
	En4	برخوردار بودن استان از اقلیم و آب و هوای مناسب در بعضی از فصول سال	۵۹	۳۹	۲۰
زیرساختی	I2	به روز بودن تکنولوژی در برگزاری مسابقات متنوع ورزشی	۶۳	۴۹	۱۴
	I3	وجود زیر ساخت‌های لازم به منظور گرایش جوانان به ورزش	۴۳	۳۲	۱۱
	M8	افزایش تعاملات سیاسی در گردشگری از طریق جوامع مختلف.	۳۶	۵۳	-۱۷
مدیریتی و برنامه ریزی	M9	یکپارچی و سازگاری کاربری‌ها در مکان به منظور جذب گردشگران ورزشی	۲۷	۵۸	-۳۱

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

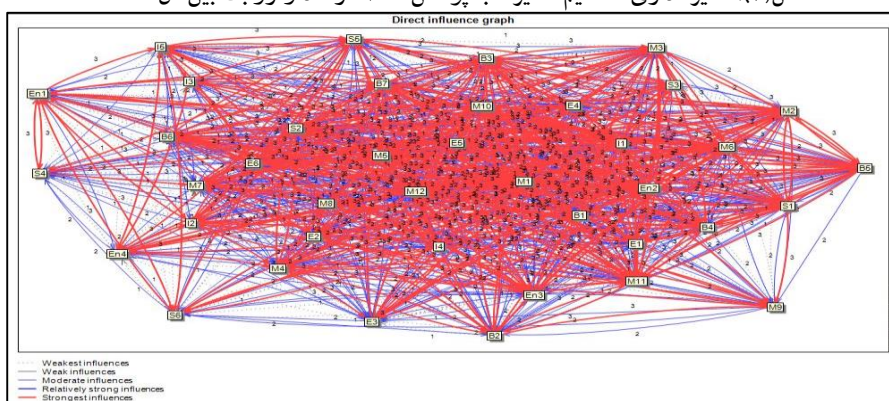
بر اساس نتایج تحلیل اثرات متقابل عوامل بر روی یکدیگر، جدول (۹)، میزان تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم عوامل مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان را نشان می‌دهد. مطابق با اطلاعات مندرج در جدول مذکور و براساس شکل (۳) که از نرم‌افزار میک استخراج شده است، جذب سرمایه‌های خارجی، ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران، راه اندازی باشگاه‌های ورزشی تخصصی در مختلف ورزشی، ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی و برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی (عوامل تأثیرگذار) و استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی، مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی، حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی، مستندسازی و قانونمند کردن ورزش به منظور تدوین و تصویب ضوابط و مقررات، سیستم اطلاعات، توسعه پایدار، استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات، رضایت گردشگران از کیفیت خدمات، برندسازی، توسعه بازاریابی گردشگری ورزش، تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها، مشارکت اجتماعی و فرهنگی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی، افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب، تجارت الکترونیک، ارتقا سطح بهداشت و کاهش زباله در محیط طبیعی، کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران (عوامل دو وجهی) بیشترین میزان تأثیرگذاری مستقیم در وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان را داشتند. در زمینه تأثیرگذاری غیرمستقیم نیز بیشترین امتیاز را همین عوامل به خود اختصاص داده‌اند و تکرار شده‌اند. به همین منظور این تکرار همراه با جابه‌جایی در میزان امتیاز شده است.

الگوی پراکندگی متغیرها در تحلیل تأثیرات متقاطع، نشان‌دهنده‌ی وضعیت پایداری یا ناپایداری سیستم است. زمانی که متغیرها به شکل حرف L در صفحه پراکندگی توزیع شوند، نشانگر یک سیستم پایدار است. در این حالت، برخی متغیرها نقش محرک و برخی دیگر نقش پاسخ‌گو را بر عهده دارند و جایگاه هر یک از آن‌ها در سیستم مشخص است و اگر متغیرها حول محور قطری صفحه پراکندگی توزیع شوند، نشان‌دهنده‌ی یک سیستم پیچیده و ناپایدار است. در این حالت، متغیرها معمولاً ترکیبی از ویژگی‌های محرک و پاسخ‌گو را دارا هستند و شناسایی دقیق نقش هر یک از آن‌ها دشوارتر است. به عبارت دیگر، نحوه قرارگیری متغیرها در صفحه پراکندگی، کلید درک پایداری یا ناپایداری سیستم است. (شکل ۳). سیستم‌های پایدار، قابل پیش‌بینی‌تر هستند و مدیریت آن‌ها آسان‌تر است، در حالی که سیستم‌های ناپایدار به دلیل پیچیدگی‌هایشان، نیازمند تحلیل‌های دقیق‌تر و مداوم هستند.

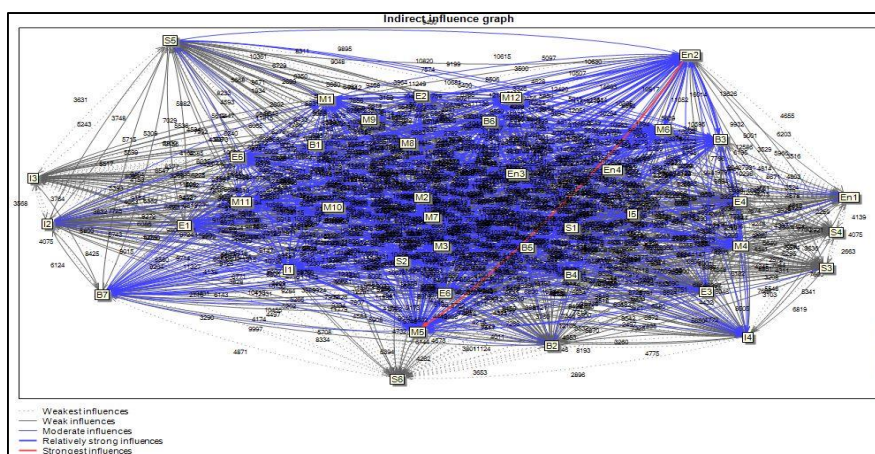
شکل (۳). نمودار پراکنش متغیرها در محور تأثیرگذاری- تأثیرپذیری بر اساس تأثیرات مستقیم.

شکل (۴). تأثیرگذاری مستقیم متغیرها با پوشش ۱۰۰ درصد و روابط بین آن‌ها

شکل (۵). تأثیرپذیری متغیرها با پوشش ۱۰۰ درصد و روابط بین آن‌ها. منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

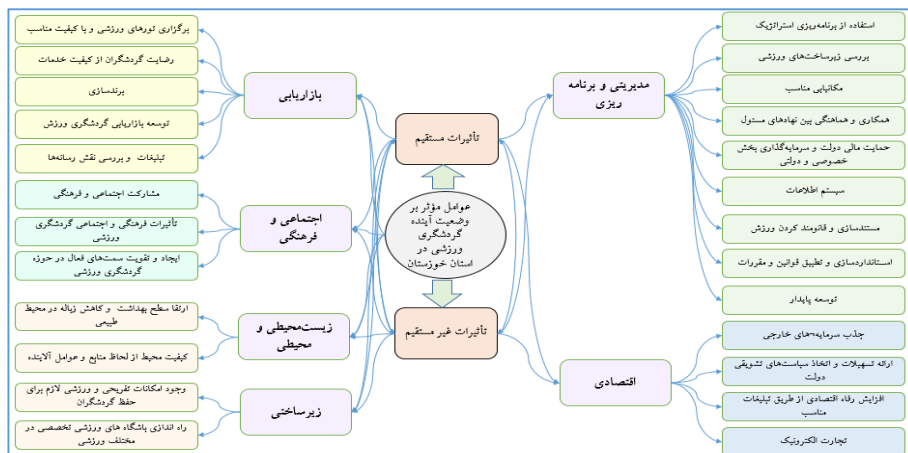

با توجه به نمودار ارائه شده، تحلیل دقیق‌تر و جامع‌تری از روابط بین متغیرها امکان‌پذیر است. در نگاه کلی، بین تمامی متغیرهای مورد بررسی، اعم از متغیرهای مرتبط با توسعه گردشگری ورزشی و سایر عوامل محیطی و اجتماعی، رابطه متوسط تا نسبتاً قوی مشاهده می‌شود. این بدان معناست که تغییر در هر یک از این متغیرها، به طور بالقوه می‌تواند بر سایر متغیرها نیز تأثیرگذار باشد. با این حال، به نظر می‌رسد که این روابط، بیشتر از نوع همبستگی هستند تا علتی. به عبارت دیگر، نمی‌توان به راحتی ادعا کرد که مثلاً افزایش سطح بهداشت، لزوماً منجر به کاهش زباله در محیط طبیعی می‌شود. بلکه، احتمالاً مجموعه‌ای از عوامل پیچیده در این میان دخیل هستند و این دو متغیر، به طور مشترک از آنها تأثیر می‌پذیرند.

نتایج همپوشانی متغیرهای مستقیم و غیرمستقیم در پژوهش نشان داد که ۲۵ عامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان نقش دارند. همانگونه که در شکل (۶)، نمایش داده شده است این ۲۵ عامل شامل جذب سرمایه‌های خارجی، ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران، راه اندازی باشگاه‌های ورزشی تخصصی در

مختلف ورزشی، ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی و برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی، استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی، مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی، تعمیق همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی، حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، سیستم اطلاعات، مستندسازی و قانونمند کردن ورزش به منظور تدوین و تصویب ضوابط و مقررات، استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات، توسعه پایدار، رضایت گردشگران از کیفیت خدمات، برندسازی، توسعه بازاریابی گردشگری ورزش، تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها، مشارکت اجتماعی و فرهنگی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی، افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب، تجارت الکترونیک، ارتقا سطح بهداشت و کاهش زباله در محیط طبیعی، کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران می‌باشد.

شکل (۶) - عوامل مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان

در ادامه به رتبه‌بندی میزان اثرگذاری مستقیم متغیرها بر یکدیگر به تفکیک تأثیرپذیری و تأثیرگذار پرداخته شده است (جدول ۱۱).

جدول (۱۱). رتبه‌بندی میزان اثرگذاری مستقیم و غیر مستقیم متغیرها بر یکدیگر به تفکیک تأثیرپذیری و تأثیرگذار

رتبه	متغیر	مستقیم	متغیر	غیر مستقیم
۱	ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل	۳۷۴	ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل	۳۶۸
۲	بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی	۳۱۴	بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی	۳۰۹
۳	وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان	۳۰۲	کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده	۳۰۴
۴	تجارت الکترونیک	۲۹۸	تجارت الکترونیک	۳۰۲
۵	کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده	۲۹۸	تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی	۳۰۰
۶	تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی	۲۹۵	وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان	۳۰۰
۷	مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی	۲۹۱	رضایت گردشگران از کیفیت خدمات	۲۹۴
۸	رضایت گردشگران از کیفیت خدمات	۲۹۱	مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی	۲۹۱
۹	مشارکت اجتماعی و فرهنگی	۲۹۱	مشارکت اجتماعی و فرهنگی	۲۸۹
۱۰	همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی و گردشگری	۲۸۳	همکاری و هماهنگی بین نهادهای مسئول بخش‌های ورزشی و گردشگری	۲۸۸
۱۱	حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	۲۷۹	حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی	۲۸۶
۱۲	استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات ورزش‌های با هنجارهای جامعه امروزی	۲۷۹	برندسازی	۲۸۵
۱۳	توسعه پایدار	۲۷۹	افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب	۲۸۲
۱۴	برندسازی	۲۷۹	استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک	۲۸۰
۱۵	توسعه بازاریابی گردشگری ورزش	۲۷۹	توسعه پایدار	۲۸۰
۱۶	افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب	۲۷۹	استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات ورزش‌های با هنجارهای جامعه امروزی	۲۷۹
۱۷	تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها	۲۷۶	توسعه بازاریابی گردشگری ورزش	۲۷۷
۱۸	استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک	۲۷۲	تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها	۲۷۷
۱۹	سیستم اطلاعات گردشگری ورزشی	۲۶۸	سیستم اطلاعات گردشگری ورزشی	۲۷۷
۲۰	مستندسازی و قانونمند کردن ورزش‌های سنتی و بازی‌های بومی - محلی	۲۶۸	ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران	۲۷۰
۲۱	برگزاری جشنواره ها و مسابقات ورزشی	۲۶۸	برگزاری جشنواره ها و مسابقات ورزشی	۲۶۹
۲۲	اشتغال‌زایی	۲۶۴	اشتغال‌زایی	۲۶۴
۲۳	ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران	۲۶۴	مستندسازی و قانونمند کردن ورزش‌های سنتی و بازی‌های بومی - محلی	۲۶۳
۲۴	جذب سرمایه‌های خارجی	۲۵۷	جذب سرمایه‌های خارجی	۲۶۱
۲۵	ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی	۲۵۷	ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی	۲۴۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳

بر اساس نتایج جدول ۱۰، ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل با کسب بالاترین امتیاز (۳۷۴) در میان پارامترهای دارای تأثیرگذاری مستقیم و غیر مستقیم می‌باشد. به دنبال آن، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی با امتیاز (۳۱۴) و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان (۳۱۲) در رتبه‌های بعدی قرار دارند. اما اگر به تأثیرات غیرمستقیم این پارامترها بپردازیم، باز هم ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل با امتیاز ۳۶۸ در صدر قرار می‌گیرد و پس از آن، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی (۳۰۹) و کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده (۳۰۴) قرار دارند. نکته قابل توجه این است که عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده استان خوزستان در زمینه توسعه گردشگری ورزشی در هر

دو سطح تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم، یکسان هستند؛ اما رتبه‌بندی آن‌ها اندکی متفاوت است. این امر نشان می‌دهد که ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل، زیرساخت‌های گردشگری ورزشی با امتیاز و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان، سه عامل اصلی پیش روی توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان هستند که به طور همزمان بر ابعاد مختلف گردشگری ورزشی و جذب گردشگران تأثیر می‌گذارند.

نتیجه‌گیری

گردشگری ورزشی به عنوان یک صنعت پررونق، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق مختلف جهان ایفا می‌کند. با توجه به پتانسیل بالای این صنعت، آینده پژوهی و شناسایی پیشران‌های کلیدی توسعه آن از اهمیت بسزایی برخوردار است. در این راستا، ضرورت شناخت وضعیت آینده توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان و لزوم نیل به آینده مطلوب در این حوزه، مستلزم بهره‌گیری از شیوه‌های نوین و کارآمد است که رویکرد آینده‌نگاری این مهم را برآورده ساخته است. این رویکرد نوین می‌تواند با شناسایی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های کنونی و چالش‌ها و مسائل پیش‌رو، روش‌های مفیدتر و مناسب‌تری را برای این حوزه ارائه دهد. در واقع آینده پژوهی توسعه گردشگری ورزشی، موضوعی اجتناب‌ناپذیر برای توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان است. با پاسخ به سوالات مطرح شده، می‌توان تصویری روشن از آینده توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان ترسیم کرد و برای مقابله با چالش‌ها و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید آماده شد. درواقع گردشگری ورزشی به عنوان یک صنعت رو به رشد، نقش مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق مختلف ایفا می‌کند. این نوع گردشگری با تلفیق ورزش و گردشگری، فرصت‌های جدیدی را برای توسعه مقاصد گردشگری و جذب گردشگران با علایق متنوع فراهم می‌کند. استان‌ها و مناطقی که دارای ظرفیت‌های بالقوه در زمینه ورزش و گردشگری هستند، می‌توانند از این صنعت برای توسعه پایدار خود بهره‌مند شوند. با این حال، توسعه گردشگری ورزشی نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و اتخاذ رویکردهای مناسب است.

در این راستا در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش‌های خاص آینده‌نگاری، عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان را از بین عوامل اولیه مؤثر شناسایی نمود و برای شناسایی متغیرهای اولیه تأثیرگذار وضعیت آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان از مطالعات پیشینه نظری و دلفی متخصصین استفاده شد. این پژوهش با هدف شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر آینده گردشگری ورزشی در استان خوزستان، به بررسی جامع ادبیات تحقیق پرداخت. در نتیجه این بررسی، با استفاده از تکنیک دلفی، ۶ پارامتر اصلی و ۴۰ پارامتر فرعی به عنوان متغیرهای تأثیرگذار شناسایی شدند. سپس این عوامل در ۵ دسته (عوامل تنظیمی، عوامل دوجبه‌ای، عوامل تأثیرگذار، مستقل و تأثیرپذیر) طبقه‌بندی شدند. در نهایت، از میان ۴۰ پارامتر شناسایی‌شده، ۲۵ عامل به عنوان پیشران‌های اصلی و کلیدی برای توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان انتخاب شدند. که عبارتند از جذب سرمایه‌های خارجی، ارائه تسهیلات و اتخاذ سیاست‌های تشویقی دولت در جذب سرمایه‌گذاران، راه اندازی باشگاه‌های

ورزشی تخصصی در مختلف ورزشی، ایجاد و تقویت سمت‌های فعال در حوزه گردشگری ورزشی، استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک برای توسعه گردشگری در ورزش، برگزاری تورهای ورزشی و با کیفیت مناسب توسط آژانس‌های مسافرتی، مکانیابی مناسب جهت گردشگری ورزشی، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی، تعمیق هماهنگی و همکاری بین سازمان‌های مسئول بخش‌های ورزشی، حمایت مالی دولت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، سیستم اطلاعات، مستندسازی و قانونمند کردن ورزش به منظورتدوین و تصویب ضوابط و مقررات، استانداردسازی و تطبیق قوانین و مقررات، توسعه پایدار، رضایت گردشگران از کیفیت خدمات، برندسازی، توسعه بازاریابی گردشگری ورزش، تبلیغات و بررسی نقش رسانه‌ها، مشارکت اجتماعی و فرهنگی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی گردشگری ورزشی، افزایش رفاه اقتصادی از طریق تبلیغات مناسب، تجارت الکترونیک، ارتقا سطح بهداشت و کاهش زباله در محیط طبیعی، کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که عوامل با تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم، به دلیل اهمیت بالایشان در توسعه شاخص‌های گردشگری ورزشی در استان خوزستان، بیشترین وزن را در میان سایر عوامل مؤثر دارند. از این رو، توجه ویژه مدیران و مسئولان به این عوامل و تأثیرات آنها، می‌تواند زمینه‌ساز توسعه مطلوب و کارآمد گردشگری ورزشی در آینده استان خوزستان باشد. نتایج حاصل از میک‌مک نشان داد از لحاظ تأثیرگذاری مستقیم زیرشاخص‌های ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی و وجود امکانات تفریحی و ورزشی لازم برای حفظ گردشگران در استان خوزستان به ترتیب با امتیاز ۳۷۴، ۳۱۴ و ۳۰۲ در جایگاه‌های اول تا سوم و زیرشاخص‌های که تأثیری غیرمستقیم بر گردشگری ورزشی در استان خوزستان دارند عبارتند از ایجاد درآمدزایی بیشتر از طریق احداث هتل، بررسی زیرساخت‌های گردشگری ورزشی و کیفیت محیط از لحاظ منابع و عوامل آلاینده با امتیاز ۳۶۸، ۳۰۹ و ۳۰۴ که به ترتیب در جایگاه‌های اول تا سوم واقع شده‌اند.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های کریمی و همکاران (۱۴۰۳)، رمضانپان شهری و همکاران (۱۴۰۳)، خسروی منش و همکاران (۱۴۰۱) و جوهان و همکاران (۲۰۲۱) همسو است، زیرا این پژوهش‌ها نیز به بررسی ۶ شاخص مطرح شده در پژوهش حاضر پرداخته‌اند. همچنین، این پژوهش با پژوهش‌های کشتی دار و همکاران (۱۴۰۰)، تاریگان و همکاران (۲۰۲۵)، راسو و کروبینی (۲۰۳۳)، چرسولپچ و همکاران (۲۰۲۰) و رحمان و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد، چرا که در این پژوهش‌ها نیز عوامل اقتصادی و زیست‌محیطی به عنوان مهم‌ترین مولفه‌های کلیدی در گردشگری ورزشی شناخته شده‌اند. با این حال، نتایج این پژوهش با پژوهش‌های حقیقت و همکاران (۱۴۰۳)، صدام حسین و همکاران (۱۴۰۳)، امینی و همکاران (۱۴۰۱)، درویشی و همکاران (۱۳۹۹) و کارواش و همکاران (۲۰۲۴) که به ترتیب به شاخص‌های تبلیغات و اطلاع‌رسانی، بررسی سناریوهای مطلوب و رضایت و نگرش گردشگران ورزشی پرداخته‌اند، همخوانی ندارد. به عبارت دیگر، در حالی که پژوهش حاضر بر ۶ شاخص خاص و عوامل

اقتصادی و زیست محیطی متمرکز است، پژوهش‌های ذکر شده بر جنبه‌های دیگری از گردشگری ورزشی تأکید کرده‌اند. به طور کلی، می‌توان گفت که پژوهش‌های انجام شده در زمینه گردشگری ورزشی دارای دیدگاه‌های مختلفی هستند و بر جنبه‌های گوناگون این صنعت تأکید دارند. برخی از پژوهش‌ها بر اهمیت تبلیغات و اطلاع‌رسانی، برخی دیگر بر سناریوهای مطلوب و برخی دیگر بر عوامل اقتصادی و زیست محیطی تمرکز کرده‌اند. با این حال، نقاط مشترکی نیز در بین این پژوهش‌ها وجود دارد و بسیاری از آنها به شاخص‌های مورد استفاده در پژوهش اشاره کرده و آنها را مورد بررسی قرار داده‌اند با توجه به نتایج پژوهش، سه پیشنهاد اصلی برای توسعه گردشگری ورزشی در استان خوزستان به شرح زیر ارائه می‌شود:

❖ توسعه زیرساخت‌های اقامتی: با توجه به اینکه احداث هتل و ایجاد درآمدزایی از این طریق در رتبه اول اهمیت قرار دارد، سرمایه‌گذاری در ساخت و توسعه هتل‌ها و اقامتگاه‌های مدرن و با کیفیت در نقاط مختلف استان، به ویژه در مناطقی که جاذبه‌های گردشگری ورزشی دارند، ضروری است. این امر می‌تواند به جذب گردشگران بیشتر و افزایش مدت اقامت آنها در استان کمک کند.

❖ بهسازی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری ورزشی: بررسی و بهبود زیرساخت‌های موجود و همچنین ایجاد زیرساخت‌های جدید برای ورزش‌های مختلف، از جمله ورزش‌های آبی، کوهنوردی، دوچرخه‌سواری و سایر ورزش‌های مرتبط با جاذبه‌های طبیعی استان، می‌تواند به جذب گردشگران ورزشی علاقه‌مند به این فعالیت‌ها کمک کند.

❖ توسعه امکانات تفریحی و ورزشی: ایجاد و توسعه امکانات تفریحی و ورزشی متنوع و جذاب، از جمله پارک‌های آبی، مجموعه‌های ورزشی چندمنظوره، زمین‌های بازی و سایر امکانات تفریحی، می‌تواند به جذب گردشگران و خانواده‌ها و افزایش رضایت آنها از سفر به استان خوزستان منجر شود. این امر همچنین می‌تواند به افزایش مدت اقامت گردشگران و جذب گردشگران تکراری کمک کند.

علاوه بر این، توجه به کیفیت محیط زیست و کاهش آلاینده‌ها نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا محیط پاکیزه و سالم نقش مهمی در جذب گردشگران دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های مدون و مؤثری برای حفظ و بهبود کیفیت محیط زیست استان، از جمله کاهش آلودگی هوا و آب، مدیریت پسماند و حفاظت از منابع طبیعی، اجرا شود.

محدودیت‌های این پژوهش با توجه به موضوع و نتایج به دست آمده عبارتند از:

❖ محدودیت روش‌شناختی: پژوهش حاضر به دلیل ماهیت کیفی و اکتشافی، عمدتاً بر نظرات خبرگان و متخصصان متکی است. این امر، امکان تعمیم نتایج به کل جامعه را محدود می‌سازد. همچنین، عدم استفاده از داده‌های کمی و آماری در مورد وضعیت موجود زیرساخت‌ها و میزان گردشگران ورزشی، مانع از تحلیل عمیق‌تر می‌شود.

❖ محدودیت مکانی: این تحقیق تنها بر استان خوزستان تمرکز کرده است. بنابراین، یافته‌ها ممکن است قابل تعمیم به سایر مناطق کشور با ویژگی‌های متفاوت جغرافیایی، فرهنگی و اقتصادی نباشد.

❖ محدودیت زمانی: این پژوهش بر پایه داده‌های جمع‌آوری شده در یک دوره زمانی خاص انجام شده است. با توجه به سرعت تغییرات در عوامل مؤثر بر گردشگری (مانند شرایط اقتصادی، سیاسی و فناوری)، نتایج ممکن است در آینده نیازمند به‌روزرسانی باشد.

❖ محدودیت داده‌ای: با وجود شناسایی ۲۵ عامل کلیدی، به دلیل نبود آمار دقیق و رسمی در مورد برخی از این عوامل (مانند میزان سرمایه‌گذاری در گردشگری ورزشی یا تأثیر آلودگی بر جذب گردشگر)، تحلیل دقیق‌تر و ارائه راهکارهای جزئی‌تر با چالش مواجه است.

کتاب‌نامه

امینی، علیرضا؛ خوش سپهر، زهرا؛ و یوسفی، زیبا. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه گردشگری ورزشی در حوزه کارکردی دولت (مورد مطالعه: وزارت ورزش و جوانان)، *مطالعات مدیریت دولتی ایران*، ۲(۲)، ۹۰-۶۹

امینی، مرجان، بحرالعلوم، حسن، اندام، رضا، و ربانی، طاهرا. (۱۴۰۱). آینده‌نگاری مقاصد گردشگری ورزشی بر اساس رهیافت سناریو (مطالعه موردی: استان اصفهان). *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۱۱(۴۲)، ۲۱۰-۱۸۵.

Doi: 10.22080/jtpd.2023.23905.3718

بهاران، پویا؛ فروغی پور، حمید؛ و آقائی، نجف. (۱۳۹۹). ارائه مدل توسعه گردشگری ورزشی با تاکید بر عوامل اجتماعی (مطالعه موردی استان لرستان)، *فصلنامه علوم ورزش*، ۱۲(۳۹)، ۶۶-۹۰.

https://journals.iaui.ir/article_680177.html

بهزادبصیرت، مریم و شرقی، طاهره. (۱۳۹۸). نقش ورزش‌های بومی محلی بر توسعه پایدار و جذب گردشگر در روستا، *همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم ورزشی و سلامت*، تهران.

پیرجمادی، سحر؛ مطهری، مرتضی؛ کروی، مهدی و محمودی، احمد. (۱۴۰۱). شناسایی شاخص‌های امکان‌سنجی بازاریابی توسعه گردشگری ورزشی در مناطق آزاد تجاری، صنعتی و اقتصادی ایران. *فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری*، ۱۷(۵۷)، ۷۸-۴۷.

Doi: 10.22054/tms.2022.65108.2653

تبریزی یگانه، مهری، حکاک زاده، مینا و منوچهری نژاد، محسن. (۱۴۰۱). آینده‌پژوهی سرمایه‌گذاری و تأمین مالی در صنعت گردشگری ورزشی کشور. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲(۱)، ۱۷-۱.

Doi: 10.22034/ssys.2022.2347.2683

حسینی شهاب، شجاعی وحید (۱۳۹۹). تحلیل استراتژیک بازاریابی آمیخته گردشگری ورزشی مازندران (۱۳۹۹). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۰ (۵۷): ۱۸۶-۱۶۹.

<http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3277-fa.html>

حسین ابراهیم، صدام، محمودی، احمد و قربانی، محمدحسین. (۱۴۰۳). تحلیل پیشران‌های مؤثر بر آینده گردشگری ورزشی ایران. *آینده پژوهی ایران*، ۹(۱)، ۱۶۲-۱۳۵.

Doi: 10.30479/jfs.2024.20515.1556

حقیقت، سمانه ، صابری، علی ، باقری راغب، قدرت الله و خاکساری، غلامرضا . (۱۴۰۳).

آینده پژوهی گردشگری ورزشی در ایران. نشریه مدیریت ورزشی، ۱۶(۳)، ۴۹-۶۳. [Doi: 10.22059/jsm.2022.336248.2871](https://doi.org/10.22059/jsm.2022.336248.2871)

خالپور علمداردهی، یاسر ، شجاعی، وحید و حامی، محمد . (۱۴۰۲). طراحی مدل توسعه گردشگری ورزشی (مطالعه موردی: حوزه قهرمانی فدراسیون کشتی). نشریه مدیریت ورزشی،

۱۵(۲)، ۲۶-۱. [Doi: 10.22059/jsm.2021.313728.2618](https://doi.org/10.22059/jsm.2021.313728.2618)

خسروی منش، لایلا ، ارشادی، روح اله و راسخ، نازنین . (۱۴۰۱). شناسایی عوامل مؤثر در توسعه گردشگری ورزشی در جزیره کیش با تأکید بر ورزش های تفریحی بانوان. گردشگری و اوقات فراغت، ۷(۱۴)، ۱۱۷-۱۰۱.

[Doi: 10.22133/tlj.2023.382875.1074](https://doi.org/10.22133/tlj.2023.382875.1074)

درویشی، هدایت الله؛ شرفی، سیامک و بیرانوندزاده، مریم . (۱۳۹۹). تحلیل فرصت ها و قابلیت های آینده گردشگری ورزشی مبتنی بر رویکرد آمایش سرزمین نمونه پژوهش: استان لرستان. جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، ۳۱(۳)، ۲۰-۱.

[Doi: 10.22108/gep.2020.125139.1357](https://doi.org/10.22108/gep.2020.125139.1357)

رضوی، سید محمد حسین؛ دوستی، مرتضی؛ و ذبیحی، اسماعیل . (۱۴۰۱). شناسایی و اولویت بندی عوامل زیرساختی مربوط به توسعه گردشگری ورزشی استان مازندران. پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۸(۳۵)، ۲۰-۱.

[Doi: 10.22080/jsmb.2020.8546.2165](https://doi.org/10.22080/jsmb.2020.8546.2165)

صیدالی، محسن. (۱۴۰۲). تبیین نقش مدیریت در توسعه گردشگری پایدار با تاکید بر گردشگری ورزشی، موردپژوهی: بخش ارمند شهرستان خانمیرزا. فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه ای،

۱۳(۴۹)، ۲۳۵-۲۵۲. [Doi: 10.30495/jzpm.2023.31383.4189](https://doi.org/10.30495/jzpm.2023.31383.4189)

عاشوری، تقی؛ دوستی، مرتضی؛ رضوی، سیدمحمدحسین؛ حسینی، ابوالحسن. (۱۴۰۲). فرصت های کارآفرینانه گردشگری ورزشی براساس اقلیم جغرافیایی ایران، تحقیقات کاربردی

علوم جغرافیایی، ۲۳(۷۰)، ۲۹۸-۲۶۹. [doi:10.52547/jgs.23.70.3749](https://doi.org/10.52547/jgs.23.70.3749)

عبداللهی، اعظم؛ رضوانی نژاد، رحیم و نادری نسب، مهدی . (۱۴۰۳). تجاری سازی صنعت گردشگری ورزشی ایران: رویکرد کیفی. مدیریت یویا و تحلیل کسب و کار، ۳(۴)، ۲۳-۴۰.

[Doi: 10.22034/dmbaj.2024.2044604.1170](https://doi.org/10.22034/dmbaj.2024.2044604.1170)

عقیلی، امیر علی؛ عروف زاد، شهرام. (۱۴۰۲). تبیین مولفه های مدل توسعه گردشگری ورزشی: رویکرد منظر جامعه شناختی شهر اصفهان، مطالعات جامعه شناختی در ورزش، ۳(۱)، ۵۹-

۷۴. [Doi: 10.30486/4s.2022.1972127.1077](https://doi.org/10.30486/4s.2022.1972127.1077)

کریمی، ترانه ، صفانیا، علی محمد ، سرور، رحیم و نقش بندی، صلاح الدین . (۱۴۰۳). طراحی مدل مدیریت یکپارچه صنعت گردشگری ورزشی ایران. اطلاعات جغرافیایی « سپهر»،

۳۳(۱۲۹)، ۵۹-۷۷. [Doi: 10.22131/sepehr.2023.2005124.2987](https://doi.org/10.22131/sepehr.2023.2005124.2987)

کشتی دار، محمد؛ نظری ترشیزی، احمد و حیدری، رضا. (۱۴۰۰). فراتحلیل مطالعات توسعه گردشگری ورزشی در ایران با رویکرد شناسایی عوامل مؤثر بر آن. نشریه مدیریت ورزشی، ۱۳(۲)، ۵۱۱-۵۳۷. Doi: 10.22059/jsm.2020.287023.2309

References

- Abdollahi, A., Ramezani Nejad, R., & Naderi Nasab, M. (2024). Commercialization of Iran's Sports Tourism Industry: A Qualitative Approach. *Dynamic Management and Business Analysis*, 3 (4), 23–40. (in Persian) DOI: [10.22034/dmbaj.2024.2044604.1170](https://doi.org/10.22034/dmbaj.2024.2044604.1170)
- Aghili, A. A., & Aroufzad, S. (2023). Explaining the Components of Sports Tourism Development Model: A Sociological Perspective Approach of Isfahan City. *Sociological Studies in Sports*, 3(1), 59–74. (in Persian) DOI: [10.30486/4s.2022.1972127.1077](https://doi.org/10.30486/4s.2022.1972127.1077)
- Amini, A., Khoshsepehr, Z., & Yousefi, Z. (2019). Identifying the driving and inhibiting factors of sports tourism development in the government's functional domain (Case study: Ministry of Sports and Youth). *Iranian Public Administration Studies*, 2(2), 69–90. (in Persian)
- Amini, M., Bahrololoum, H., Andam, R., & Rabbani, T. (2022). Foresighting the Future of Sports Tourism Destinations Based on a Scenario Approach (Case Study: Isfahan Province). *Tourism Planning and Development*, 11 (42), 185–210. (in Persian) DOI: [10.22080/jtpd.2023.23905.3718](https://doi.org/10.22080/jtpd.2023.23905.3718)
- Ashouri, T., Doosti, M., Razavi, S. M. H., & Hosseini, A. (2023). Entrepreneurial Opportunities in Sports Tourism Based on Iran's Geographical Climate. *Applied Research in Geographical Sciences*, 23(70), 269–298. (in Persian) DOI: [10.52547/jgs.23.70.3749](https://doi.org/10.52547/jgs.23.70.3749)
- Baharan, P., Foroughipour, H., & Aghaei, N. (2020). Presenting a Model for the Development of Sports Tourism with Emphasis on Social Factors (Case Study of Lorestan Province). *Sport Science Quarterly*, 12 (39), 66–90. (in Persian) URL: https://journals.iau.ir/article_680177.html
- Behzad Basirat, M., & Sharghi, T. (2019). The Role of Indigenous Local Sports on Sustainable Development and Tourist Attraction in Villages. *International Conference on New Horizons in Sports Science and Health*, Tehran. (in Persian)
- Carvache-Franco, M., Hassan, T., Orden-Mejía, M., Carvache-Franco, O., & Carvache-Franco, W. (2024). Motivations and satisfaction of sports tourists during the FIFA world cup in Qatar 2022. *Heliyon*, 10(5).1-12.
- Čeršulienė-Tomino, A., Perić, M., & Wise, N. (2020). Assessing and considering the wider impacts of sport-tourism events: A research agenda review of sustainability and strategic planning elements. *Sustainability*, 12(11), 4473. <https://doi.org/10.3390/su12114473>
- Chen, Z., Luo, S., & Zheng, F. (2024). Sustainability evaluation of sports tourism using a linguistic neutrosophic multi-criteria decision-making method. *Plos one*, 19(3), e0300341.
- Chersulich Tomino, A., Perić, M., & Wise, N. (2020). Assessing and considering the wider impacts of sport-tourism events: A research agenda review of sustainability and strategic planning elements. *Sustainability*, 12, 4473.

- Cho, H., Joo, D., & Chi, C. G. (2019). Examining nostalgia in sport tourism: The case of US college football fans. *Tourism Management Perspectives*, 29, 97-104. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.11.002>.
- Choi, H., Jo, D., & Chik, C. (2019). Examining nostalgia in sport tourism: The case of US college football fans. *Tourism Management Perspectives*, 29, 97-104. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.11.002>
- Chunyang, W., Hailin, Q., & Maxwell, K. H. (2016). Toward an integrated model of tourist expectation formation and gender difference. *Tourism Management*, 24, 58-71.
- Darvishi, H., Sharafi, S., & Biranvandzadeh, M. (2020). Analysis of Future Opportunities and Capabilities of Sports Tourism Based on a Territorial Planning Approach: A Case Study of Lorestan Province. *Geography and Environmental Planning*, 31(3), 1-20. (in Persian) DOI: [10.22108/gep.2020.125139.1357](https://doi.org/10.22108/gep.2020.125139.1357)
- Djohan, M. I., Hazisma, S., & Fitriansyah, Y. D. (2021). Analysis of sport tourism development on tourism attractions in Lubuk Linggau, South Sumatra. *Journal Hotspot*, 1 (1), 35-45.
- Duglio, S., & Beltramo, R. (2017). Estimating the economic impacts of a small-scale sport tourism event: The case of the Italo-Swiss mountain trail CollonTrek. *Sustainability*, 9(3), 1-17. <https://doi.org/10.3390/su9030343>
- Gibson, H. J. (2017). Sport tourism and theory and other developments: Some reflections. *Journal of Sport & Tourism*, 21(3), 153-158. <https://doi.org/10.1080/14775085.2017.1298454>
- Haghighat, S., Saberi, A., Bagheri Ragheb, G., & Khaksari, G. (2024). Futures Studies of Sports Tourism in Iran. *Sport Management Journal*, 16(3), 49-63. (in Persian) DOI: 10.22059/jsm.2022.336248.2871
- Hasibi Shahab, S., & Shojaei, V. (2020). Strategic Analysis of the Marketing Mix for Sports Tourism in Mazandaran. *Applied Research in Geographical Sciences*, 20(57), 169-186. (in Persian) URL: <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3277-fa.html>
- Higham J., & Hinch T. (2018). Sport tourism development. Channel view publications.
- Hossein Ebrahim, S., Mahmoudi, A., & Ghorbani, M. H. (2024). Analysis of Effective Drivers on the Future of Iran's Sports Tourism. *Iranian Journal of Futures Studies*, 9(1), 135-162. (in Persian) DOI: 10.30479/jfs.2024.20515.1556
- Karimi, T., Safania, A. M., Sarvar, R., & Naghshbandi, S. (2024). Designing an Integrated Management Model for Iran's Sports Tourism Industry. *Geographical Information "Sepehr"*, 33(129), 59-77. (in Persian) DOI: [10.22131/sepehr.2023.2005124.2987](https://doi.org/10.22131/sepehr.2023.2005124.2987)
- Keshtidar, M., Nazari Tarshizi, A., & Heidari, R. (2021). Meta-Analysis of Sports Tourism Development Studies in Iran with an Approach to Identifying Effective Factors. *Sport Management Journal*, 13(2), 511-537. (in Persian) DOI: [10.22059/jsm.2020.287023.2309](https://doi.org/10.22059/jsm.2020.287023.2309)
- Khalpoor Alamdardeh, Y., Shojaei, V., & Hami, M. (2023). Designing a Model for the Development of Sports Tourism (Case Study: The Championship Domain of the Wrestling Federation). *Sport Management Journal*, 15(2), 1-26. (in Persian) DOI: 10.22059/jsm.2021.313728.2618

- Khosravi Manesh, L., Ershadi, R., & Rasekh, N. (2022). Identifying Factors Affecting the Development of Sports Tourism on Kish Island with an Emphasis on Women's Recreational Sports. *Tourism and Leisure*, 7(14), 101–117. (in Persian) DOI: 10.22133/tlj.2023.382875.1074
- Morfoulaki, M., Myrovali, G., Kotoula, K. M., Karagiorgos, T., & Alexandris, K. (2023). Sport tourism as driving force for destinations' sustainability. *Sustainability*, 15(3), 2445.
- Oshimi, D.; Harada, M. (2019). Host residents' role in sporting events: The city image perspective. *Sport Manag. Rev.* 22(2), 263–275.
- Pirjamadi, S., Motahari, M., Karoubi, M., & Mahmoudi, A. (2022). Identifying Feasibility Indicators for Marketing the Development of Sports Tourism in Iran's Free Trade, Industrial, and Economic Zones. *Tourism Management Studies Quarterly*, 17(57), 47–78. (in Persian) DOI: [10.22054/tms.2022.65108.2653](https://doi.org/10.22054/tms.2022.65108.2653)
- Rahman, N. S. F. A., Bazaruddin, N. H., Faizal, S. Y. E. D., Shah, S. S. J., Said, M. H., & Khairuddin, M. O. H. A. M. M. A. D. (2020). The sustainability of nautical sports tourism in terengganu using a cost benefit analysis. *Journal of Sustainability Science and Management*, 15(1), 148-161.
- Raso, G., & Cherubini, D. (2023). The sport tourism and regional economic development: A systematic review. *Scientific Journal of Sport and Performance*, 3(1), 108–121. <https://doi.org/10.55860/JKWX7277>.
- Razavi, S. M. H., Doosti, M., & Zabehi, I. (2022). Identification and Prioritization of Infrastructure Factors Related to the Development of Sports Tourism in Mazandaran Province. *Research Journal of Sports Management and Motor Behavior*, 18(35), 1–20. (in Persian) DOI: [10.22080/jsmb.2020.8546.2165](https://doi.org/10.22080/jsmb.2020.8546.2165)
- Rómulo Jacobo, González-García, Martínez-Rico, G., Bañuls-Lapuerta, F., & Calabuig, F. (2022). Residents' Perception of the Impact of Sports Tourism on Sustainable Social Development. *Sustainability*, 14(3), 1232.
- Seydali, M. (2023). Explaining the Role of Management in the Development of Sustainable Tourism with Emphasis on Sports Tourism: A Case Study of Armand District, Khanmirza County. *Regional Planning Scientific Quarterly*, 13(49), 235–252. (in Persian) DOI: [10.30495/jzpm.2023.31383.4189](https://doi.org/10.30495/jzpm.2023.31383.4189)
- Singh, S., Dash, T. R., & Vashko, I. (2016). Tourism, ecotourism, and sport tourism: the framework for certification. *Marketing Intelligence & Planning*, 34(2), 236-255. <https://doi.org/10.1108/MIP-09-2014-0180>.
- Singh, S., Tapes, R. D., & Irina, V. (2016). Tourism, ecotourism and sport Tourism: The framework for certification. *Journal of Marketing Intelligence and Planning*, 34(2), 236-255.
- Tabrizi Yeganeh, M., Hakkakzadeh, M., & Manouchehri Nejad, M. (2022). Futures Studies of Investment and Financing in the Country's Sports Tourism Industry. *Strategic Studies in Sport and Youth*, (2), 1–17. (in Persian) DOI: [10.22034/ssys.2022.2347.2683](https://doi.org/10.22034/ssys.2022.2347.2683)
- Tarigan, R. B., Agustinus, M. P., & Butarbutar, R. (2025). Sport Tourism. *VitaMedica: Jurnal Rumpun Kesehatan Umum*, 3(1), 136-140.